

Vlerk

Vogelwerkgroep
Arnhem e.o.

Jaargang **36/3** 2019

Vlerk

36/3 2019

Vlerk is een uitgave van de Vogelwerkgroep Arnhem en omstreken en verschijnt viermaal per jaar. De vereniging is opgericht 10 maart 1982 met als doel de bestudering en bescherming van in het wild levende vogels. Het werkgebied ligt rondom Arnhem en beslaat het gebied tussen Zutphen, Spijk, Elst en Hoenderloo.

Redactie Jeannette Weijers, Bas van Balen, Herman Boesveld, Jan Schoppers
Redactieadres Jeannette Weijers, Vlerk@vogelwerkgroeparnhem.nl

Vormgeving Fokko Erhart, fokko@wildernisfoto.nl

Voorzitter Herman Boesveld, 06-25 407 522, voorzitter@vogelwerkgroeparnhem.nl
Penningmeester Henk Tamerius, penningmeester@vogelwerkgroeparnhem.nl
Bestuurslid Matthias Koster, bescherming@vogelwerkgroeparnhem.nl
Matthias Koster, onderzoek@vogelwerkgroeparnhem.nl

Bestuurslid Jelle Aalders, educatie@vogelwerkgroeparnhem.nl
Bestuursadviseur Ruud Redingius, wibrandus@gmail.com

Ledenadministratie Henk Tamerius, 026 84 85 409, ledenadministratie@vogelwerkgroeparnhem.nl

Contributie Leden €17,50 per jaar (€15,00 indien per machtiging betaald)
Donateurs €17,50 per jaar
Bankrekening NL35 INGB 0003 9834 71 t.n.v. Vogelwerkgroep Arnhem e.o. te Arnhem.
Leden en donateurs ontvangen Vlerk gratis.

Losse nummers Te bestellen door €4,00 over te maken o.v.v. "jaargang/nummer".

Website www.vogelwerkgroeparnhem.nl
Webmaster Jorick van de Westeringh, webmaster@vogelwerkgroeparnhem.nl

Druk Repro, Pro Persona, Wolfheze. Oplage: 290
Foto omslag Knobbelzwaan Lingezege, 24 december 2018. Foto: Fokko Erhart

© Foto's Op geen enkele wijze mogen foto's uit deze uitgave worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de redactie en/of andere rechthebbenden.

Kopijsluitingsdatum Vlerk 2019/4:
1 november 2019

Vlerk

In Memoriam Raymond Schuurkes (1957-2019)

Op 27 augustus 2019 is overleden Raymond Schuurkes, voorzitter van de VWG Arnhem e.o. van 2012-2014. Hij vroeg mij om tijdens zijn crematie een toespraak te houden over zijn vogelpassie. De licht aangepaste versie van de tekst die ik bij die gelegenheid heb uitgesproken volgt hierna.

Vogels kijken maakt je blij – overal en bijna altijd. Raymond wist dat als geen ander. Niet verwonderlijk dus dat wij elkaar eind jaren '70 van de vorige eeuw in Nijmegen leerden kennen. Onze vriendschap beslaat een periode van ruim veertig jaar. Wij waren op verschillende manieren in de ban van vogels: Ray meer de genieter, ik meer de vorser. De eerste tien jaar leerde hij van mij de kneepjes van het tellen en inventariseren van al die vogels. De laatste tien jaar was het juist andersom. En heb ik van hem veel geleerd hoe je een vrijwilligersorganisatie moet besturen.

Naar eigen zeggen is hij door mijn toedoen aan het vogelen geraakt: ik weet niet of dat waar is. Feit is wel dat wij jaren achtereen (van 1979 tot 1984) in het voorjaar de broedvogels inventariseerden van een rijk loofbosje op de noordoever van de Waal. Ruim voor zonsopkomst fietsten wij in het donker over de dijk vanuit Nijmegen naar Oosterhout (en weer terug). Voor de kenners: het was BMP avant la lettre! En in de Betuwe telden we in de winter de vele roofvogels zoals buizerds, valken en kiekendieven. Hij hield van het buiten zijn, van fietsen, van vogels, maar bovenal van gezelschap.

In die periode ging hij ook als student naar de Vogezen om de nesten van broedende Slechtvalken te bewaken. Opmerkelijk is dat dat nodig was en dat hij dat deed. De Slechtvalk is hem tot het laatst toe blijven boeien; de valken van de Tennet-toren in Lombok die hij vanuit het verpleeghuis kon zien, moeten het nu zonder zijn belangstelling doen. Ook deed hij samen met Frits Bloemendaal in Drenthe onderzoek naar het roven van Wulpen-eieren door kraaien. De Wulp is de laatste jaren mijn favoriete soort geworden; maar ik moet het nu zonder zijn kritische belangstelling doen.

Eind jaren tachtig scheidden onze wegen voor een periode van maar liefst twintig jaar. Email en WhatsApp bestonden toen nog niet en van brieven schrijven kwam het niet. Door de vogels kwamen wij in 2008 echter elkaar in het Arnhemse weer tegen. En bleken wij ook nog eens op korte afstand van elkaar te wonen!

Raymond was de laatste tien jaar van zijn actieve leven zeer betrokken bij de Vogelwerkgroep Arnhem e.o. Eerst als fondsenwerver voor het prachtige boek *Vogels van de Veluwezoom*, uitgegeven in 2008. Maar al rap kwam hij in het VWG-bestuur en werd hij voorzitter. Met zijn kenmerkende stijl en dadendrang zorgde hij voor bezieling, visie en een hele reeks aan plannen. En hij zorgde er ook voor dat die plannen werden uitgevoerd!

Een greep van wat er mede door hem tot stand kwam: prachtige folders over interessante vogelgebieden zagen het licht, een vogelcursus voor beginners ging soepel draaien, het verenigingsblaadje de *Vlerk* werd een digitaal pareltje, de club groeide in aantal uit tot zo'n 300 leden, ging allianties aan met andere groene organisaties, haalde geregeld de pers en deed er steeds vaker toe. Zijn persoonlijk hoogtepunt was de flipbook-versie van het boek *Van IJsdruiker tot IJsgors*, een prachtig vormgegeven boek over schaarse

en zeldzame soorten in het werkgebied van de VWG, uitgegeven in 2013. Niet alles lukte hem, maar wel verdraaid veel.

Totdat hij het stokje van voorzitter noodgedwongen moest overdragen aan een ander, aan mij. Hij begon steeds meer last te krijgen van zijn terugkerende ziekte. Deze zomer trof ik bij het opruimen een geeltje van Raymond aan met een reeks opdrachten voor de nieuwe voorzitter, kennelijk niet gebruikt. Een lijstje van werkwoorden gebaseerd op de managementtaal van Quinn. Meest typerend voor hem zijn wat mij betreft de werkwoorden betrokken maken, verbinden en vernieuwen.

Het tekent zijn persoon dat hij vanuit het plezier in het waarnemen van vogels tot het laatst toe trouw was aan deze zaak en belangstellend bleef naar een ieder die zijn pad kruiste.

Dick van Dorp

Foto: Dick van Dorp

Bestuursvergadering van de VWG Arnhem e.o. op 3 oktober 2013 in Velp met v.l.n.r. Michaëla Povel, Eite Boonstra, Erik Lam en Raymond Schuurkes.

Van het bestuur

Dan heb je met nadruk vermeld, dat ze komend vanaf Nijmegen bij het benzine-station scherp naar rechts moesten gaan om het doel te bereiken, makkelijk zat hè..... nemen ze de afslag Bemmel en komen ze bij een ordinaire zandhoop uit en gaan daar massaal nestelen, nou ja zeg! Slim is anders hoor. Geen Oeverzwaluwen in onze gloednieuwe wand in 2019, wel drie kilometer verderop. Kun je in een hotel wonen, kies je voor een festivaltentje. You win one you lose one! Gelukkig is ons van alle kanten verzekerd, dat het soms jaren duurt voordat ze....! Wel jammer voor die basisschoolklassen, die al een vogelshow van Koos Dansen gehad hadden en zich verheugden op het nestenwerk na het vertrek naar Afrika; die moeten nu ook een jaartje wachten. Als er dan toch van alles in ons klimaat verandert, zouden die zwaluwen ook maar eens moeten stoppen

met dat stomme gependel naar verre landen.

Ja, als jullie dit lezen, zijn de trekvogels weer op vlucht gegaan, een jaarlijks spektakel van jewelste, zeker als je weet, dat ze er in Libanon, Malta en Italië nog steeds op losknallen. Als gids in kasteel Doorwerth wijs ik mijn gasten steeds op de zwaluwennesten en vertel er dan bij, dat die vogels zonder navigatie van Afrika linea recta terugvliegen naar kasteel Doorwerth. Alle monden vallen dan open.

De derde Vlerk van 2019 hebben jullie nu in handen, weer met plezier in elkaar gezet door Jeannette en haar redactieteam en gesteund door de vele loftuitingen, die de Vlerk steeds ten deel vallen. Dat geldt ook voor ons excursieteam. Als je een excursiedeelnemer spreekt en dat doe ik nogal eens, dan hoor je louter enthousiasme.

Foto: Jeannette Weijers

Tip van de voorzitter: per boot naar het Marker Wad

Zelf heb ik in dezen nog een tip: per boot naar het Marker Wad (zie artikel in deze Vlerk). Onlangs deden we dat o.l.v. "onze" Ineke Wesseling, hulde! Waar water spoelde is nu nieuwe natuur en een opkomend vogelparadijs, zelfs een IJseend met pullen is daar waargenomen, redelijk verdwaald. Toen de schipper ineens brulde "we hebben weer een nieuwe vogelsoort op het Wad" en naar boven (de staag?) wees en ik toen een Huismus zag, toen wist ik: "dit is veelbelovend nieuw land, een aanrader!!"

Als er zoet is, is er ook altijd zuur en dat komen we als bestuur ook nog wel eens tegen. De spanningen tussen natuur en economie nemen hand over hand toe en steeds meer mensen voelen dat. Mijn voorganger Dick van Dorp moest dat bij de Raad van State ervaren, de Wulpen verloren. In Lingezegen hadden de Kluten-jongen geen slib-randjes om te foerageren, want de waterstand moest hoog blijven ten gunste van rietgroei; nu staat het water heel laag, maar zijn er ook geen jongen meer. Windmolens worden talrijker en hoger, trekvogels moeten sla-lommen. Ik denk, dat je als vogelaar elke milieu-maatregel in principe toejuicht, maar soms is wat goed is voor het milieu niet altijd goed voor vogels.

Als VWG-bestuur hebben wij een aanzienlijke versterking in onze gelederen gekregen waar het de verdediging van natuur- en vogelbelangen betreft: Ruud Reddingius, bij de wat oudere VWG-leden vermaard vogelaar, heeft zich als vogeladviseur aangeboden en wil ons

helpen bij het kritisch beschouwen van lokale en provinciale plannen. Ruud, van harte welkom, wij zijn heel blij met jou en met name Matthias met als portefeuille bescherming en onderzoek staat te juichen. Allemaal blijdschap? Nee, niet helemaal. Daar gaat 'ie weer: meer dan 300 leden (geweldig!) en geen aanmeldingen voor een bestuursfunctie, geslacht onbelangrijk en de tijdsfactor speelt ook al geen rol, want dat is per kwartaal een paar uurtjes, kom nou zeg. Zoals we nu samengesteld zijn, houden we de VWG goed op de rails, maar de statuten willen er vijf hebben en Matthias vertrekt begin 2020, dus denk er nog eens over na: voorzitter@vogelwerkgroeparnhem.nl. Dit artikel getuigt doorgaans van veel enthousiasme, maar nu wordt de toon anders: in deze Vlerk lezen jullie een in memoriam gewijd aan het overlijden van onze oud-voorzitter Raymond Schuurkes. Het went nooit een zeer waardevol persoon voortijdig te verliezen. Louter goede herinneringen blijven.

Herman Boesveld
Voorzitter

**Verwachte verschijningsdatum volgende
Vlerk: eind december 2019**

Excursieweekend naar Zuidlaardermeer, Nanne- meer en de Dollard: 21-23 juni 2019

Vrijdagmorgen 21 juni om half 10 vertrokken 8 deelnemers aan het excursie- weekend Zuidlaardermeer, Nannemeer en de Dollard van de carpoolplaats bij de ingang van de Rosendaelse golfclub. Ze waren verdeeld over 4 auto's vanwege het meenemen van fietsen nodig voor het "rondje" Zuidoardermeer op zaterdag. Een team met Annelies Crama en Carolien Mulder, een met Hans van den Dool en Hans Bugter, een met Constant du Fossé en Ineke Wesseling en een team met Maarten Bosman en Marguerite Sweets.

De eerste bestemming waren de vogelkijkhut en het vogelkijkscherm in Diependal. De kijkhut staat midden in de vloeivelden en het vloeimeer van de voormalige aardappelmeelfabriek van Oranje bij Hijken. Je bereikt de hut door een lange tunnel en via een trap. In de hut werden we verwelkomd door een aantal broedparen Boerenzwaluw en zelfs een broedende Witte Kwikstaart. De nesten zaten vlak boven de kijkgaten van de hut en de zwaluwen vlogen voortdurend langs onze hoofden naar binnen en buiten. Hoewel er

Foto: Hans Bugter

Op weg naar de Kiekkaaste

De twee Wilde Zwanen waren een verrassing

niet veel watervogels gezien werden telden we toch 32 soorten. Helaas misten we de Roodhalsfuut, maar wel zagen en hoorden we o.a. de Kleine Karekiet, Tuinfluiter, Kleine Plevier, Lepelaar, Geelgors, en de Gele Kwikstaart. Als verrassing en op spectaculaire wijze vlogen en landden er twee Wilde Zwanen, die we al van ver hoorden roepen.

De volgende locatie na een koffie/lunch pauze in Appelscha was de kijktoren "7" aan de rand van het Fochteloërveen. In het bos tussen de toren en de parkeerplaats zagen/hoorden we verschillende bosvogels o.a. de Zwarte Mees, Kuifmees, Goudhaan,

Boomklever en Grauwe Vliegenvanger. Vanaf de toren werden weinig soorten gezien, maar wel, heel bijzonder, de Slangenarend, met langzame vleugelslagen over het wijde veen vliegend. Aan de andere kant van het veen in de buurt van het informatiecentrum zagen we nog een Grauwe Klauwier. Het gebied ten noorden van het centrum was afgesloten, omdat er Kraanvogels broedden. Bij elkaar werden in het veen nog 15 nieuwe soorten aan de lijst toegevoegd.

Daarna reden we naar het Natuurvriendenhuis en kampeerterrein de Hondsrug in Noordlaren, waar we Cor de Vaan troffen en de eerste nacht overnachtten. Marguerite en Annelies sliepen elders en werden niet uit hun slaap gehouden door een luidruchtig paar Bosuilen in het bos bij de kampeerplek.

Het programma op zaterdag begon met een vroege wandeling door het Noordlaarderbos. Er werden veel Zanglijsters en Zwartkoppen gehoord en gezien en opnieuw een Fluitier en een Boomklever. Na het ontbijt vertrokken we met 8 deelnemers per fiets naar de polders

Wandelpad over het Nannemeer

Foto: Hans Bugter

Na de koffie zagen we tenminste 5 paren broedende Witwangsters (links) en grote aantallen Geoorde Futen

rondom het Zuidlaardermeer. Marguerite ging op eigen gelegenheid een wandeling maken vanuit Onnen.

Bij het binnenrijden van Noordlaren zagen en hoorden we heel fraai een Geelgors en vlak daarna een Braamsluiper. De eerste polder die we bezochten, was de Oostpolder. Het gebied van de huidige Oostpolder vormde vroeger een onderdeel van het beekdalsysteem van de Hunze. In 2014 werd de polder een natuurgebied voor weidevogels. In vergelijking met vorige bezoeken viel de vogelrijkdom tegen. Het gebied was erg droog en verland met veel gras. Toch konden we de lijst aanvullen met o.a. de Geelpootmeeuw, Bruine Kiekendief, Tureluur, Rietzanger, Watersnip, Wulp, Geoorde Fuut en groepen Brandganzen en Grote Canadese Ganzen met jongen.

Na een koffie pauze op een terras bij de trekpunt over het Drentsche Diep fietsten we over de westelijke dijk van het Drentsche Diep naar het Onner gemaal. Het was zwaar trappen, want het pad was overgroeid met gras, maar wat er gezien werd was zeer de moeite waard. De Onnerpolder was veel natter met grote plassen, rietkragen en rieteilandjes. Onderweg zagen we grote aantallen Geoorde Futen, diverse met jongen

op de rug (foto), verder Dodaars en Fuut. Halverwege zagen we tenminste 5 paren broedende Witwangsters (zie foto). Verder een overvliegende Witvleugelster, een aantal Zwarte Sterns en Visdiefjes. Daarnaast veel Grauwe Ganzen, Slobeend, Krakeend, Wilde Eend en Tafeleend. Hier kwamen we Marguerite tegen, die Wateral en Blauwborst had gehoord en Baardmannetjes had gezien. Het was een prachtig gezicht de vogelrijke Onner polder met aan de horizon de skyline van Groningen met de karakteristieke Martini-toren.

Niet ver van het gemaal hadden we goed zicht op de Kropswolderbuitenpolder ten oosten van het Drentsche Diep. Op een ondiepte zagen we 5 Stelkluten, een Kluut, Grutto's en twee Kemphanen in baltskleed. Ook een groep Lepelaars, Smienten en Wintertalingen. Vanaf het gemaal zagen een paar deelnemers een glimp van een Zwarte Ibis verscholen in het riet. Er werd ook nog een Sprinkhaanzanger gehoord. Omdat de groep geen moed had weer terug te veldrijden over de dijk werd er gekozen voor een fietsroute, die Cor kende, langs de noordkant van de Wester-broekstermadepolder. Onderweg werden verschillende Bosrietzangers gehoord en Rietzangers gezien. We bezochten nog de nieuwe kijkhut aan de

zuidkant van de Kropswolderbuitenpolder. Daar werden geen nieuwe soorten gezien, maar wel plotseling een vos, die het voorzien had op een aantal Grote Canadese Ganzen. Overigens tevergeefs.

De tocht voerde ons verder naar het trekveer over het Drentsche Diep, waar op het terras een welkome pauze gehouden werd. Op de terugweg naar de camping werd in de Oosterpolder nog een Roerdomp gehoord. 's Avonds gezellig met de hele groep lekker gegeten in de Lanteern in Noordlaren.

Na het ontbijt zondagochtend vertrokken 6 deelnemers na enige vertraging vanwege autopech naar het Dannemeer. Carolien, Cor en Ineke hadden andere afspraken en hadden voor zondag afgezegd. Het Danne-meer bij Schildwolde is een tussen 2010 en

2014 aangelegd meer en veen-moeras in de voormalige gemeente Slochteren. Het gebied is nog zeer jong en nog in ontwikkeling. Dankzij dit pioniersstadium is het gebied nu al bekend vanwege de vele soorten, die er al waargenomen zijn. Ter plekke viel de vogelrijkdom tegen. Eerst te voet en daarna op de fiets werd het gebied verkend (foto Nannemeer). Wel zagen we veel Gele Kwikstaarten en Rietzangers. Ook hoorden we de Kwartel, Snor en de Waterral. We zagen ook een Baardman in het riet. Toch een mooi gebied met veel watervogels en een grote groep Lepelaars.

Na een koffie/kibbeling-stop in Termunterzijl vertrokken we naar volgende locatie Polder Breebaart aan de zuidkant van de Dollard, een recentelijk ontwikkeld natuurgebied, waar het getij is terug gebracht, net ten

Foto: Hans Bugter

Zeehonden in de Dollard

oosten van Termunten. Vanuit de uitkijktoren van het pas gerenoveerde bezoekerscentrum Dollard hadden we een mooi uitzicht over de polder. We wandelden eerst naar het zeehondenobservatiescherm op de waddendijk (zie foto). Binnendijks op een nieuw aangelegd broedeiland zagen we veel Kluten en Lepelaars en grote aantallen Zwarte Ruiters. Ook van een ander uitzichtpunt aan de binnendijk zagen we honderden Zwarte Ruiters, Rosse Grutto's en een paar Bonte Strandlopers.

Tijdens ons bezoek aan Polder Breebaart kregen we info over de Grauwe Kiekendief. Op weg naar Nieuw Statenzijl moesten we opletten op een paal in een graanveld, waar de Grauwe Kiekendief soms rustte. Toen we door de Reiderwolderpolder reden viel ons dat op en inderdaad zagen we een vrouw Kiekendief (zie foto), die opvloog en over de akker rondvloog. Uiteindelijk bleek de vrouw Kiekendief op de foto van Hans, niet een Grauwe Kiekendief, maar een Blauwe Kiekendief. Zie naschrift voor uitleg.

We bezochten nog de Kiekkaaste (zie foto) aan de rand van de rietvelden van de Dollard. Helaas was het inmiddels hoogtij en zagen we alleen Bergeenden en Wulpen in de verte. In de vogelhut waren wel heel veel Huiszwaluwen met nesten. Als slotakkoord zagen we nog bij de sluis de Ringmus, Grauwe Vliegvanger en Zwarte Roodstaart.

Het was een bijzonder rijk vogelweekend. Hans van den Dool had een lijst van 116 soorten. Daar kwamen er nog een paar bij, zoals o.a. de Gekraagde Roodstaart gezien door de schrijver van dit verslag en de Blauwborst gezien door Marguerite.

Naschrift

Determinatie van de vrouw Kiekendief op de foto van Hans. Wij waren in eerste instantie overtuigd, dat we een vrouw Grauwe Kiekendief hadden gezien. Hans twijfelde later hieraan, toen hij hoorde, dat er in de Oldambt dit jaar een Steppenkiekendief paar had gebroed met 6 jongen. Hij dacht, dat hij een vrouw Steppenkiekendief op de foto zag. Het definitieve antwoord kregen we van Madeleine Postma van de werkgroep Grauwe Kiekendief - Akkervogels. Het klopte dat het vrouwtje dat Hans fotografeerde inderdaad geen Grauwe Kiekendief was, maar een van de weinige broedende Blauwe Kiekendieven in Groningen en Nederland. Dit is te zien aan de brede vleugel en vijf handpennen. Op de foto is ook te zien, dat ze geringd is. Deze dame is van 2011 en afkomstig van het Duitse Waddeneiland Wangerooge. Ze broedt sinds 2014 in Oost-Groningen en heeft in totaal tot nu 17 jongen grootgebracht.

Maarten Bosman

Foto: Hans Bugter

Het geringde vrouwtje Blauwe Kiekendief

Vogelen langs de zijderoute: Kazachstan en Oezbekistan

Inleiding

Ik heb Janos leren kennen als een enthousiast vogelaar en vogelfotograaf. Regelmatig mag ik genieten van weer nieuwe waarnemingen op zijn Facebook site en vaak is hij mij behulpzaam met het delen van interessante locaties.

Een extra reden waarom Janos een plaatsje in mijn hart heeft veroverd is mijn waardering voor de wijze waarop hij zich in ons land heeft genesteld en mijn respect voor zijn doorzettingsvermogen om onze ingewikkelde Nederlandse taal meester te worden. Deze laatste reden is er de oorzaak van geweest dat

wij binnen de redactie een discussie hebben gevoerd over de balans tussen de authenticiteit van dit artikel, zijn speciale schrijfstijl dus, en onze standaard correctie aanpak. Er is een compromis uitgekomen waarin ik hoop dat de lezers hem herkennen en waarderen

Om Janos te citeren: zijn reis was de "mooite" waard: een nieuw woord met een extra dimensie. Wij, de redactieleden, vinden zijn artikel zeker de mooie waard en hopen dat de Vlerk lezers ervan zullen genieten!!

Jeannette Weijers

Foto: Janos Mészáros

János in actie in de Charyn Canyon

Ik wil graag mijn ervaringen met jullie delen wat betreft het vogelen in dit prachtige deel van de wereld. Ik hoop dat mijn artikel jullie aan zal spreken, want ik weet, dat deze landen niet echt bekend zijn in de westelijke wereld. Je kunt er ook heen met georganiseerde vogelreizen, maar ik houd toch meer van zelf ontdekken. Ik heb een speciale band met Centraal-Azië. Naast dat het een vogelparadijs is..... de cultuur, de mensen, de steden, de gastronomie, de taal en de hele sfeer ik ben er gek op! Ik zou er heel lang over kunnen schrijven, maar ik zal me toch tot het vogelen beperken.

In 2017 ging ik voor het eerst naar Kazachstan en het beviel me daar zo goed, dat ik binnen een maand nog een keer gegaan ben. Na twee jaar wachten kon ik afgelopen mei eindelijk opnieuw gaan, deze keer in combinatie met Oezbekistan, dat dus voor mij echt nieuw was. In

Kazachstan had ik al vrienden van de vorige reizen, maar in Oezbekistan kende ik niemand. Maar dat is voor mij nooit een probleem: kennismaken met lokale mensen gaat me altijd gemakkelijk af. Totaal had ik twee weken de tijd. Ik verbleef in Almaty, de oude hoofdstad van Kazachstan. Almaty is een goed vertrekpunt naar de omliggende natuurgebieden, de regio heeft echt veel te bieden (steppen, meren, bergen, duinen, etc.).

Na het bijkomen van de lange vliegreis ben ik eerst naar Chimbulak gegaan. Dit is een wintersport complex in het gebergte. Het was meer een opwarming voor de rest van de vakantie, ik heb alleen een paar uurtjes gewandeld. De Humes Bladkoning riep ongeveer om de 50 meter, een aantal keer heb ik die ook gezien. De Azuurmees komt daar in grote aantallen voor. Van een paar meter afstand kon ik ze fotograferen: dit was een super ervaring! Iets verderop bij een klein stuwcomplex zat een Zwarte Waterspreeuw. Tot mijn grote verbazing komt daar ook de Treurmaina voor, die ik eerder alleen in de steden heb gezien. Mijn volgende dagje was op de steppen in de buurt van het Kapchagay-meer. Ik had een auto met chauffeur Erzhan gehuurd, maar helaas sprak hij geen woord Engels en mijn Russisch is best beperkt, dus de communicatie was niet gemakkelijk. Maar het ging goed. Hij wist niks van vogels en ook niet van locaties, dus heb ik zelf alles uitgezocht en dat ging goed met veel improvisatie onderweg. Hij noemde elke vogel die groter dan een merel was: "Koekoek". Bij de eerste locatie heb ik een Buidelmeesnest ontdekt met jong; om verstoring te voorkomen ben ik snel weggelopen.

Foto: János Mészáros

Zwartborstnachttegaal

Onderweg al veel Scharrelaars gezien, namelijk de Semenowi ondersoort. Wij stopten in "the middle of nowhere" op de steppe. In de top van de eerste boom langs de weg zong een Bruinkopgors. Na een kleine wandeling zaten een Ortolaanman en -vrouw op een paar meter afstand van elkaar en in de buurt van een Zwartkopgors. Toen wij wat verder waren gereden zag ik opeens een groep Roze Spreeuwen (ca. 300 ex.) opvliegen en later langs de rijdende auto vliegen. In de loop van de dag kwamen wij toevallig ook bij een broedkolonie terecht. De Maskerkwikstaart is bijna overal te zien net als de Witte Kwikstaart hier in Nederland. Rode Rotslijster en Roodstuitzwaluwen hebben zittend op elektrakabels langs de weg mooi meegewerkt om op de foto te komen. Overvliegende Zwarte Wouwen (ook in enorme groepen) en Arendbuizerds hebben wij meerdere keren gezien. De Sykes' Spotvogel was het hoogtepunt van de dag.

De volgende dag ging ik weer met Erzhan op pad. Wij gingen naar het Alataugebergte (ongeveer 2500 m hoogte), naar het grote Almaty meer. Gelukkig waren we met de jeep gegaan en dat was ook hard nodig. Er waren best veel toeristen aanwezig, dus wij liepen weg. Na een korte zoektocht hoorde ik een onbekende zang en die was

van de Zwartborstnachttegaal: een van de mooiste zangvogels die ik tot nu toe gezien heb (zie foto). Himalaya Heggenmus en Zwartkeelheggenmus waren ook druk aan het zingen, later heb ik ook beide vogels gezien.

Op de terugweg stopten wij nog bij een beek voor een uurtje. Aanwezige soorten waren daar niet echt spannend (Grote Lijster, Grote Gele Kwikstaart en Waterpieper) en wat er toen gebeurde Twee Kazakmannen zaten daar op een open vuur een pot te koken en die hebben ons na een paar minuten gesprek uitgenodigd om samen te eten. Hun vriendelijkheid en gastvrijheid waren gewoon super.

Ons laatste dagje uit ging naar het Charyn Nationaal Park met de Charyn Canyon (zie foto). Ruim twee uur zijn wij met de auto richting de Chinese grens gereden, en daar kon ik vanuit een wat hoger punt China inkijken. Dit gebied lijkt veel op de Grand Canyon in de Verenigde Staten, maar is wel veel kleiner. Mijn chauffeur was daar ook voor het eerst, dus wij moesten alles samen uitzoeken. Wij besloten om naar beneden te gaan tussen alle rotsen - wat mij betreft was dat echt gevaarlijk - en later toen wij met enige moeite weer naar boven waren geklommen kwamen wij erachter, dat een stuk verder ook een trap was. Toen was ik niet echt blij. Alpengierzwaluwen vlogen in kleine groepjes rond. Bonte Tapuit man en vrouw heb ik meerdere keren kunnen bewonderen. Tussen de aanwezige Torenvalken zat ook een Kleine Torenvalk - daar kwam ik pas later achter, toen ik de foto's bestudeerde. Oosterse Tortels vlogen ook voorbij.

Na een verblijf van 5 dagen in Almaty was het tijd om verder te gaan naar Oezbekistan.

De vliegreis heeft 2.5 uur geduurd en ik zat weer in een nieuw land en een nieuwe tijdzone, namelijk in de hoofdstad van Oezbekistan: Tasjkent. Ik wilde twee jaar geleden ook al naar dat land toe, maar toen waren de visaregels nog veel strenger. De nieuwe president stelt zich meer open voor de buitenwereld. Gelukkig maar! Drie dagen lang ben ik bezig geweest met het ontdekken van de stad, incl. alle belangrijke toeristische plekken en leuke restaurants, waarbij ik een fotoserie gemaakt heb in de metro in oude Sovjetstijl, wat bijzonder mooi was. Maar qua vogelen heb ik bijna niks gedaan. De Palmtortel heb ik wel vaak gezien in de stad.

Mijn volgende bestemming was Buchara, een reis van 6 uur met de trein door mooie en afwisselende gebieden. De trein was verrassend schoon en modern. Buchara is een heel oude stad langs de zijderoute met veel toeristen en antieke gebouwen. Eén dag kon ik het nog volhouden zonder vogelen. Tussendoor heb ik een paar keer gesproken met de eigenaar van het kleine hotel waar ik logeerde, over mogelijkheden om ergens met een auto heen te gaan om te kunnen vogelen. Door mijn enthousiasme heeft hij met zijn beste vriend voor de volgende dag alles geregeld. Om hem te bedanken heb ik aardig wat foto's voor hen gemaakt van hun hotelletje voor de onlineadvertenties.

's Ochtends om 6 uur kwam de man ons ophalen - de eigenaar wou ook mee - hij was best benieuwd wat zo'n dag nou in zou houden. De eigenaar had zelfs lunchpakketjes meegenomen voor ons. Gastvrijheid was eerste klasse. Dus met ons drietjes gingen wij richting het Tudakul meer. De eerste 50 km was er niks te beleven, alleen

maar heel slechte wegen met grote gaten. Toen zag ik in de verte een bijna uitgedroogd zoutwatermeer en ik dacht: nu moeten wij hier stoppen. Mijn gevoelens waren goed... Langs de weg zaten Witstaartkieviten (zie foto), minimaal 8 volwassenen en ook wat kuikens. Steltkluten waren ook in grote aantallen aanwezig. Door ons onverwachte bezoek waren ze gealarmeerd en opgevlagen, dus ik besloot om een stuk verder te gaan. Honderd meter verderop was ook een klein stuk riet, waar ik gelijk de Grote Karakiet hoorde, maar om die te kunnen zien moest ik zeker een half uur wachten. Zwarte Roodborsttapuit man en vrouw zaten ook daar in de buurt van elkaar. Steppevorkstaartplevieren vlogen regelmatig langs, helaas heb ik die niet goed op de foto kunnen krijgen. De Citroenkwikstaart man heeft mooi geposeerd op een rietstengel en dit allemaal binnen een uur.

Daarna verder onderweg naar het Tudakul meer, met nog een paar kleine tussenstops op de steppen. Ik was al tevreden met de Bijeneters, die daar in een groepje rondvlogen en toen zag ik de Groene Bijeneter ergens rustig zitten en daar was ik erg blij mee! De Kleine Klapekster was ook aanwezig met zijn mooi roze gekleurde borst.

Twee dagen later gingen wij weer op pad met hetzelfde groepje en nog een vriend van hen. Deze keer gingen wij naar een gebied op ongeveer 120 km afstand van Buchara. Veel heuvels en later rotsen. In het begin waren er een aantal Hoppen te zien, van heel dichtbij, en later een Kauw, die ik eerst niet kon thuisbrengen. Later kwam ik erachter - dankzij de onlinehulp van Ronald Stolk - dat het de Russische Kauw was. Hij heeft mij meerdere keer geholpen op deze

Foto: János Mészáros

Witstaartkievit

manier, nogmaals bedankt Ronald! Parende Scharrelaars hebben een hele show gemaakt voor ons. Ook een langs vliegende Torenvalk met hagedissen was een super gezicht. De leuke soorten kwamen nog later. Eerst de Finsch' Tapuit op een paal. Een half uur later de Rosse Waaiersaart in de struiken. Eerst was die moeilijk te zien, maar later kon ik steeds dichterbij komen. Ook hebben we meerdere overvliegende Kwakken en Purperreigers gezien in de loop van de dag. Wij moesten naar de ene vriend toe die ook meekwam, omdat hij mij wilde verrassen met iets wat met vogelen te maken had. Hij was Sierduiven aan het fokken. Ik probeerde netjes te blijven en speelde, dat ik dat leuk en interessant vond, maar dat was voor mij puur tijdverlies. Ik hou van vrije en wilde vogels.

De vakantie was natuurlijk snel voorbij. Veel geleerd en veel beleefd. Er had veel meer gekund qua aantal soorten, maar ben heel blij met wat ik wel heb gezien. Een heel andere omgeving, andere biotopen, overal rust en ruimte voor mens en natuur. Enorm grote landen met weinig bevolking; soms zitten er honderden kilometers tussen steden of dorpjes. Het was een uitdaging om daar te vogelen en zeer de "mooite" waard!

János Mészáros

Trektelpost Beemsterweg in 2018

Trektellen is een bezigheid, die door een kleine, maar enthousiaste groep op Telpost Beemsterweg wordt uitgeoefend. Trektellen wordt als een erg leuke tak van de vogelarij ervaren en is van nut om inzicht in soorten en hun aantalsverloop te krijgen en te houden. De post ligt ongeveer drieënhalf kilometer ten zuidoosten van Doesburg, vlakbij de Oude IJssel. Op waarneming.nl staat de post bekend als Telpost Doesburg. De telpost is aangesloten bij trektellen.nl (Beemsterweg/

Eldrik bij Doesburg) waarop alle bekende tellingen zijn ingevoerd. De Beemsterweg is een soort bypass van de Eldrikseweg en er is geen doorgaand verkeer. Je kunt er dus heerlijk rustig van de omgeving en de zonsopkomsten (zie foto) etc. genieten. Tijdens de maisoogst hebben we soms de pech, dat deze rust in de verste verte niet te vinden is. De telpost is een zogenaamde "vrije" telpost. Als je zin hebt, ga je tellen, afhankelijk van de beschikbare tijd en het weer.

Foto: Erik Lam

Je kunt op de telpost heerlijk van de omgeving en de zonsopkomsten genieten

Tabel 1. Aantal getelde uren per maand in 2018

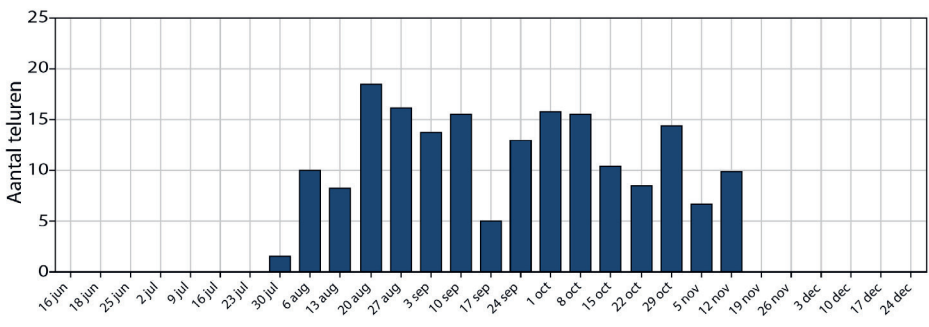
Maand	Aantal uren
Augustus	42
September	60
Oktober	53
November	28
Totaal	183

Vanaf 2001 zijn sporadisch tellingen begonnen, vanaf 2010 werd het intensiever. Het streven is om minimaal 100 uur per jaar te tellen, waarbij de tellingen zo evenredig mogelijk over het seizoen verdeeld zijn. De tellingen begonnen dit jaar op 5 augustus met een totaal bruin verdord weiland aan de noordkant en eindigde op 17 november met een koude ochtend. De urenverdeling per maand staat in tabel 1.

Figuur 1 laat het aantal teluren per week zien. Een vakantie weekend in de derde week van september en de week van de herfstvakantie brachten een dip teweeg; men ging toen elders vogels kijken.

Uiteraard wisselden de weersomstandigheden nogal: tussen de buien door tellen, bij minus 4 of bij plus 33 graden! Oktober is de beste maand om trek te tellen. Ook in 2018 zijn weer diverse bijzondere soorten waargenomen: Purperreiger, Kleine Rietgans, Lepelaar, Visarend, Steppekiekendief, Rode Wouw, Zwarte Wouw, Bokje, Velduil, Smelleken, Beflijster, Duinpieper en Ortolaan. Hoe meer mensen er op de telpost staan hoe groter de kans is, dat er iets bijzonders uitgevist wordt. In totaal zijn er in 2018 104 soorten trekkend waargenomen. Dat is boven het gemiddelde van de laatste zeven jaar (tabel 2). In alle jaren bij elkaar zijn 180 soorten trekkend waargenomen.

Evenals voorgaande jaren blijkt, dat je door héél veel meer uren te maken, er iets meer soorten waargenomen kunnen worden. De bulk van de aantallen doortrekkende vogels kan op het conto van een beperkt aantal soorten worden geschreven, maar

Figuur 1. Het totaal aantal teluren per week in 2018 (n=182:37)

Tabel 2. Aantal teluren, soorten en exemplaren in de jaren 2012 t/m 2018

	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012
Teluren	185	212	208	116	68	77	57
Aantal soorten	104	117	108	97	88	96	93
Aantal exempl.	62.903	87.229	46.691	34.053	92.786	38.050	30.989

ook deze soorten kunnen fluctueren. De Vink is in het ene jaar wat algemener dan in het andere jaar. Dat geldt ook voor Kolgans, Kievit, Houtduif, Spreeuw, Veldleeuwerik, Boerenwaluw en de Kramsvogel. Vooral de Houtduif kan op sommige dagen enorm pieken; dan moet je er wel staan! Alle jaren bij elkaar opgeteld zijn er 568.100 vogels de telpost gepasseerd.

Feedback van het publiek

Als er even niet al te veel vogels te zien zijn, kunnen langskomende fietsers voor het nodige vermaak zorgen. Overigens denken die fietsers, dat zij de leuksten zijn. Meestal wordt de leukste opmerking van de dag vermeld bij de telling, die op trektellen.nl ingevoerd wordt. Wij noemen dat de "quote van de dag". Een kleine greep:

- Zitten jullie er al jaren voor een paar Kiekendieven?!;
- Een vogelaar, vogeltjes kiekeken, wat een makketels;
- Gen die swalluws weg dhan? Ik zie ze al tlet wel;

- Twee (A+B) passerende wielrenners:
A: Kijk die vogelspotter stond er gisteren ook.
B: Wat fietste jij hier gisteren ook dan?
Verdomme we zouden toch vaker samen gaan fietsen?

Dagrecords

Bij trektellen blijkt maar al te vaak, dat de ene dag de andere niet is. Een dag met veel overtrekkende vogels wordt bepaald door een mix van tijdstip van het seizoen, windrichting en het weer (inclusief het weer in het herkomstgebied). Verder kunnen sommige soorten invasie-gewijs binnen komen. Bij het vestigen van een dagrecord (maximum aantal vogels van één soort die op één dag geteld zijn) moet dit allemaal optimaal zijn. Verder is van belang dat, als het een goede dag is, er lang doorgeteld kan worden en dat er meerdere tellers aanwezig zijn.

In 2018 zijn weer diverse dagrecords gevestigd. Dit zijn onder andere: Kolgans: op 27 oktober 3965 exemplaren; Wintertaling: op 27 oktober 70 exemplaren; Blauwe Kiekendief: op 17 november 4 exemplaren; Buizerd: op 19 oktober 151 exemplaren (helaas kon er op die dag niet verder doorgeteld worden); Bonte Strandloper: op 6 oktober 8 exemplaren en de Holenduif: op 7 november 101 exemplaren.

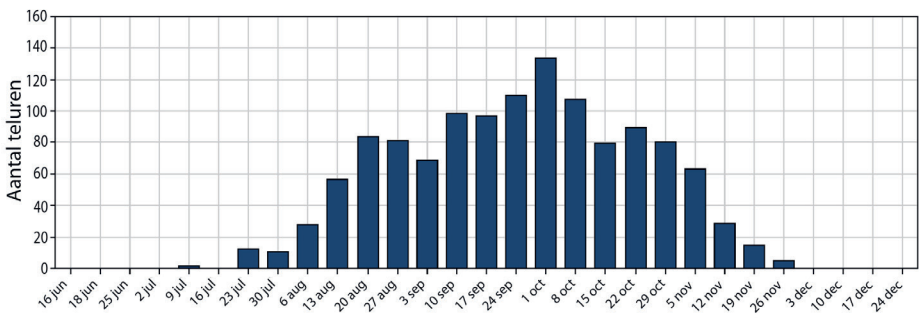
Enkele soorten uitgelicht

Figuur 2 laat een grafiek zien van alle teluren van de afgelopen 17 telseizoenen. De grafiek laat een redelijk evenredig seizoensverloop zien. De piek in de eerste week van oktober is ontstaan, omdat dan meestal de European Birdwatch plaatsvindt. Aan die dag wordt vrijwel altijd meegedaan en er worden veel teluren gemaakt. Zo'n evenredig verloop is van belang, omdat de trekvogels een soortgebonden seizoensverloop hebben. Zie

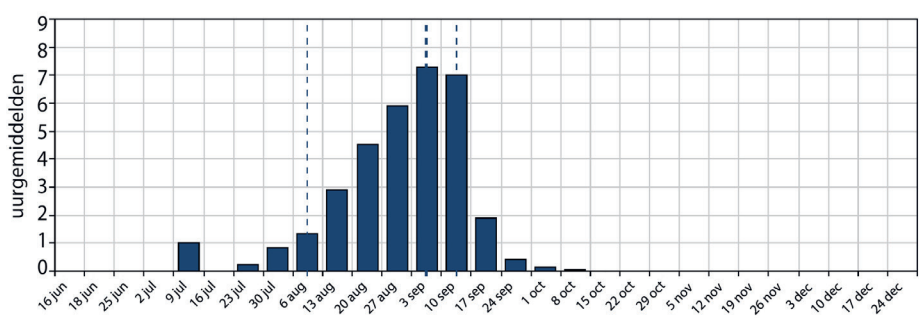
Foto: Folkko Erhart

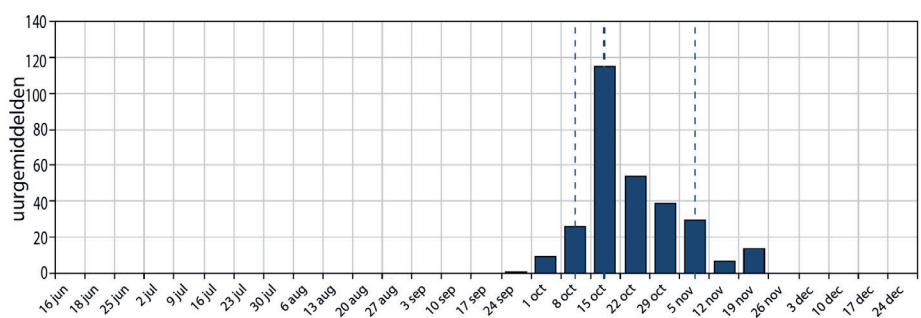
Een nieuw dagrecord van 151 Buizerden is geteld op 19 oktober 2018

Figuur 2. Totaal aantal telurens per week voor de periode 2012 t/m 2018 (n=1.251:05)

Figuur 3. Gemiddeld aantal Gele Kwikstaarten per uur/standaard week 2012 t/m 2018 (h=1.251:05/n=2.516) Stippellijnen is moment waarop respectievelijk 25, 50 en 75% is gepasseerd.

Figuur 4. Gemiddeld aantal Koperwieken per uur/standaard week 2012 t/m 2018 (h=1.251:05/n=23.366) Stippellijnen is moment waarop respectievelijk 25, 50 en 75% is gepasseerd.

bijvoorbeeld het trekverloop van de Gele Kwikstaart (figuur 3). Al vanaf de start van het telseizoen is er trek waar te nemen. Tot half september nemen de aantallen wekelijks toe. Na half september zijn de meeste Gele

Kwikstaarten Nederland al gepasseerd. Dit grafiekje volgt dus niet bepaald de lijn die de grafiek (figuur 2) van het totaal aantal telurens laat zien: de Gele Kwikken hebben hun eigen patroon.

De Koperwiek laat een vrijwel tegenovergesteld beeld (figuur 4) in vergelijking met de Gele Kwikstaart zien. Op de telpost worden de eerste Koperwieken in de laatste week van september waargenomen. Ruim twee weken later, meestal in de herfstvakantie, is de piek van de trekperiode alweer bereikt om daarna gelijkmatig maar snel af te nemen. Een nieuw klein piekje in november heeft te maken met vorst en/of sneeuwval in het noorden. Daardoor verdreven, passeren ook de laatste groepen Koperwieken.

Hierbij bedank ik in het bijzonder de vaste kerngroep tellers: Bob Coenen, Erik Ernens, Mark Gal, Guido Janze, Gerbert Strang en Henk Tamerius, maar verder natuurlijk ook alle anderen die zijn komen tellen. Iedereen die interesse heeft in trek tellen is welkom. Neem een stoeltje, eten en drinken mee (zie foto). Elk jaar is er een open dag tijdens

de European Birdwatch Day. Op vrijdagen en in het weekend is de kans het grootst, dat er iemand op de telpost aanwezig is. Voor de geïnteresseerden hieronder nog een lijstje met artikelen over de telpost. Via de website van de Vogelwerkgroep zijn deze digitaal beschikbaar.

Erik Lam
eg.lam@hetnet.nl

Literatuur

Lam, E. 2011. Trektelpost Beemsterweg. Vlerk 28(3): 97-98.

Lam, E. 2015. Trektelpost Beemsterweg: inmiddels 13 seizoenen. Vlerk 32(3): 102-104.

Lam, E. 2017. Trektelpost Beemsterweg in 2016. Vlerk 34(2): 60-66.

Foto: Erik Lam

Iedereen die interesse heeft in trek tellen is welkom. In het weekend is de kans het grootst, dat er iemand is.

Topshot: Boompieper

In de zomer gaan Sven en ik regelmatig op pad om vlinders te fotograferen. Voor dag en dauw, als de vlinders nog slapen, gaan wij dan op pad. Op 16 juni van dit jaar hadden we onze zinnen gezet op de Bosparelmoervlinder. Bij zonsopkomst waren we reeds op pad, maar helaas was er geen vlinder te zien. Als je dan op zo'n muisstille Veluwe rondloopt, ga je toch eens verder kijken dan vlinders. De Boompiepers waren volop aan

het zingen. Elke keer opnieuw maakten ze baltsvluchtjes. Na wat uitproberen had Sven deze pieper prachtig in beeld. Wat je noemt een geluismomentje!

Sven Bontenbal & Fokko Erhart

Ook een topshot gemaakt? Stuur je foto mét verhaal in 100 woorden aan de redactie!

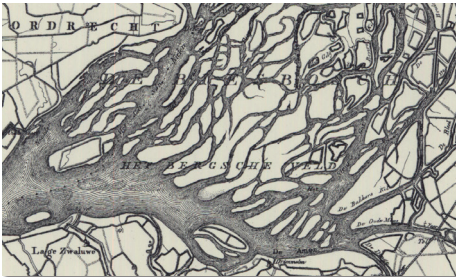

Foto: Sven Bontenbal

Baltsvlucht Boompieper

Verslag Weekend Biesbosch: 10-12 mei 2019

Vrijdag komen we rond de middag aan op de camping en zetten de tenten op. We hebben een magnifiek uitzicht op het natuurgebied de Noordwaard. Dit weekend zwerven we vooral op de fiets door 't Brabantse deel van het nationaal park de Biesbosch.

Kaarten van de Biesbosch van boven naar beneden van respectievelijk 1815, 1996 en 2018 (bron: www.topotijdreis.nl)

De Biesbosch is 600 jaar geleden ontstaan. Een grote stormvloed (St. Elisabethsvloed) heeft toen landbouwvolders en dorpen weggevaagd en liet een grote watervlakte met slikken achter. Het getijde had grote invloed op de verdere ontwikkeling van het gebied. Het was een proces van aanslibbing met zand en klei en erosie. De mensen uit de omgeving zijn het gebied weer gaan gebruiken voor de teelt van biezen en riet in de natte delen. Op de hogere delen werden wilgengrienden aangelegd voor verschillende toepassingen.

De gebiedsdelen, waar verlanding verder was gevorderd, werden ingepolderd en in gebruik genomen door de landbouw. Lang heeft het getij een dagelijkse invloed gehad op de Biesbosch, doordat het waterpeil 2x daags ongeveer twee meter fluctueerde. Vanaf 1970 stopte de grote invloed van het getij abrupt door de aanleg van de Haringvlietdam (Deltawerken). Deze eeuw heeft de mens weer

Foto: Hans Bugter

Visarend op nest

Uitzicht op de noordwaard

rigoreus ingegrepen (Ruimte voor de Rivier). De dijken, die de polders tegen overstroming beschermden, zijn voorzien van openingen waar het water bij hogere waterstanden vanaf de Nieuwe Merwede kan instromen. Hiermee wordt de druk op de dijken vermindert en de waterveiligheid vergroot. Dankzij deze ingreep ontwikkelt de natuur zich op plaatsen die tot voor kort landbouwgrond waren. In dit gebied van ruim 4.000 ha, met deze geschiedenis, vogelen we een heel weekend rond.

Vrijdagmiddag fietsen we rond de Noordwaard, dit is het gebied waar de natuur ruim 10 jaar geleden de ruimte heeft gekregen. De waterpartij staat in open verbinding met de Nieuwe Merwede en daardoor vallen er tweemaal daags slikplaten droog. Vanaf de omliggende kades en uitkijkpunten zijn de aanwezige vogels uitstekend te zien.

De eerste fietstocht gaat van de camping richting de werkschuur van SBB. Daar ontdekken we het in aanbouw zijnde nest van de Visarend. De vogels breken takken uit omringende bomen en brengen deze naar het nest en zitten dan weer een tijdje stil of paren tussentijds. We volgen dit een tijdje en

zien ondertussen Oeverloper, Rietzanger en horen de explosieve zang van Cetti's Zangers. Verder op de route stoppen we ter hoogte van de meeuwenkolonie op het eiland in de Noordwaard. Met het zonlicht in de rug bewonderen we de fraaie Zwartkopmeeuwen tussen de vele Kokmeeuwen. Plotseling duikt er een Bruine Kiekendief op boven de kolonie. Een enorm kabaal en een verjagingsactie van de meeuwen start dan. De kiek ontwikkelt de aanvallen en blijft een tijdje speuren naar voedsel. Op een gegeven moment houdt ie het toch maar voor gezien en zeilt weg.

Rietzanger

Griendcultuur

Zaterdagochtend is het vroeg op om een korte wandeling richting rivier te maken. Meerdere Grasmussen zien we, en wat vooral is bijgebleven de laag overvliegende Visarenden. Eenmaal terug op de camping had de zon al voldoende kracht om ons op te warmen. Gezeten op grote boomstammen genieten we van eigen ontbijt en een schouwspel van watervogels. Voor de tent lopen Kluten, Temminck's Strandlopers, Slobeenden, Tureluurs, Groenpootruiters en vliegen vele zwaluwen. Vandaag fietsen we naar de Anna Jacominaplaat en wandelen we rond in het bos op de Deenplaat. Het bos is een afwisseling van ouder wilgenbos en relicten van het wilgengriend dat daar nog in stand wordt gehouden. Landschappelijk een aantrekkelijke route waar de rivier prominent zichtbaar is. Spotvogel, Roodborsttapuit en Nachtegaal nemen we daar regelmatig waar.

Aan het eind van de dag dineren we in het bezoekerscentrum om daarna met een grote fluisterboot een bevertocht te maken. Om zeven uur varen we op een halfvolle boot weg. Daardoor is het rustig aan boord en we zien onderweg een tiental bevers. Onderweg wijst de gids nog op de locatie van het Zeearendnest, wat we net niet kunnen zien. Voor de Zeearend zelf moeten we wachten tot de volgende dag.

Zondag is het eerst uitslapen en stappen we om 8 uur op de fiets. Natuurlijk eerst genoten van ontbijt met steltlopers voor de tent, echt super! De tocht gaat in oostelijke richting, door het gebied dat nu grotendeels droog is, met uitzondering van de geulen. Heen rijden we vooral door landbouwgebied met her en der wilgenbossen. Op de terugweg, vanaf Werkendam, fietsen we door het

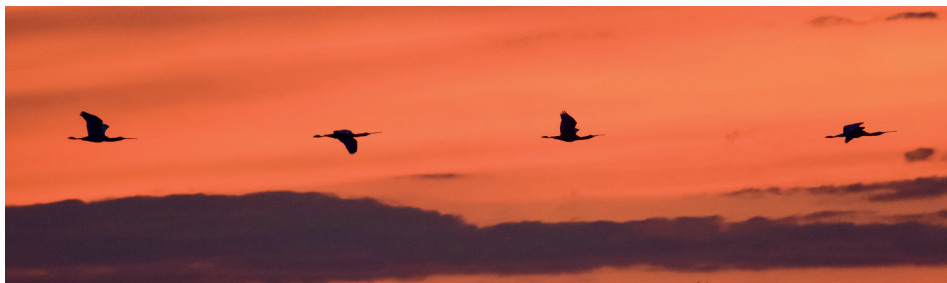

Met een grote fluisterboot is een bevertocht gemaakt

nieuwe natuurgebied. Een goed fietspad leidt er doorheen en heeft vele bruggen. Tijdens de werkzaamheden van het project Ruimte voor de Rivier zijn 38 bruggen gebouwd. Dit zijn ideale uitkijpunten voor ons. Met zicht op de vele waterpartijen en aangrenzende moerasgebieden levert dat weer de nodige nieuwe soorten op. Elke brug is ook voorzien van een buis waar een houten stok in is gestoken. Dus dat is ook een goede uitkijplek voor vogels.

Zondagmiddag sluiten we om 3 uur het weekend af, alle tien zijn we zeer tevreden, dat we hier hebben rondgevogeld en ons een oogst van ongeveer 100 soorten heeft opgeleverd. De Biesbosch is zeker de moeite waard om vaker te bezoeken in een weekend.

Cor de Vaan

Een avondje Gierzwaluwen in het Spijkerkwartier

Ieder jaar krijg ik wel een of meerdere vragen uit het werkgebied van Vogelwerkgroep Arnhem e.o. over Gierzwaluwen. Zo kan ik me steeds verdiepen in hoe het gaat in een bepaalde wijk of dorp. Leuk en interessant. Verleden jaar was de aankomst van Gierzwaluwen erg laat! Ook dit jaar valt het me op dat ik eind april nog weinig zoekers, spektakelmakers, rond de kolonies zie. Of heeft dit te maken met mijn ongeduldigheid? Want afgelopen week, op 2 mei barstte het Gierzwaluw spektakel los. Op het einde van die dag zijn Gierzwaluwen in de kolonies zeer actief, ook vliegen dan de niet broedende vogels (zoekers) in de

kolonie met veel spektakel en geschreeuw vlak langs de nesten. De broedende vogels vliegen rustig en gericht in of uit en zullen hun nest beschermen tegen indringers.

Dit jaar vraagt Germa Huijbers van het BuurtGroenBedrijf uit het Spijkerkwartier of ik een presentatie en excursie wil geven in 'hun' wijk. Het BuurtGroenBedrijf is voor en door bewoners die zelf eigenaarschap willen nemen over hun eigen leefomgeving. Dit doen ze door met elkaar de buitenruimte (openbaar en particulier) te onderhouden, te beheren maar ook aan te leggen. Hiermee wordt het Spijkerkwartier

Foto: Germa Huijbers

Erik Vos met opgezette gierzwaluw

groener, socialer en klimaatbestendiger. Het BuurtGroenBedrijf werkt op kleine schaal en heeft geen winstdoelstelling.

Er is heel wat te vertellen en te onderzoeken in het Spijkerkwartier. In 2010 heeft de gemeente Arnhem hier Project Spijkerbroek georganiseerd. Zie hiervoor de Vlerk van 27/2 2010. Er is toen een informatieavond gegeven om ook dit gedeelte van de stad mooier en groener te maken. Daarbij ben ik toen uitgenodigd door stadsecoloog Robin Driessen om iets over de Gierzwaluw te vertellen. Er zijn toen door de gemeente Arnhem een 60-tal Gierzwaluwnestkasten geschonken aan bewoners en opgehangen. Of deze kasten gebruikt worden door Gierzwaluwen is mij niet bekend. Zoals zo vaak gebeurt, worden na het plaatsen van nestkasten van Gierzwaluwen de nestkasten weinig of niet gecontroleerd. Het is ook een hele klus. Mooi om hier nu ook eens naar te kijken. Robin komt de avond van de excursie, 19 juni ook. Een mooi weerzien in de Spijkerbuurt, waarbij Robin zeker kan bijdragen om iets te vertellen over het beleid van de gemeente omtrent een natuurvriendelijke stad.

Van te voren ga ik samen met Peter Schulenberg en Germa de buurt verkennen om een goede route uit te stippelen. We komen dan al gauw uit bij een bewoner die al vele jaren meerdere gierzwaluwnesten onder zijn dak heeft. Ook een aantal andere bewoners geven ons van te voren zeer nuttige informatie! Mooi, een excursie voor en met hulp, betrokkenheid en gastvrijheid van bewoners het Spijkerkwartier en van gemeente Arnhem, tja, wat willen we nog meer.

OKÉ: GIERZWALUWEN

19 juni 2019 OP SAFARI IN DE WIJK!

De temperatuur is op zich prima, maar het KNMI geeft wel een code oranje af voor onze streek en er vallen overdag hevige regen en onweersbuien. s'Avonds lijkt de voorspelling niet erg mooi. Avondvierdaagsen worden afgelast. Op weg naar het Groencafé (toch maar met de auto) vallen er grote hagelstenen. Voor de zekerheid toch maar een usb stick met een uitgebreide presentatie en een film meegenomen. Voor het geval! Maar nu eerst een korte snelle uitleg over de levenswijze en bouw van de Gierzwaluw. Alles in de lucht. Eten, slapen, zelfs paren, maar tja, eieren leggen op een wolk lukt nog steeds niet. Om een nest te maken heeft de Gierzwaluw gaten en spleten nodig in onze bebouwing waar hij goed kan in- en uitvliegen. Helemaal naar Afrika en dan terug om onder dezelfde scheef liggende dakpan, spleet of gat weer jongen groot te brengen. Wat een supervogel! Om 20:05 uur is het droog, we gaan op pad!

Vanuit de locatie Dazo, Spijkerstraat 125, gaan we naar de 1e Spijkerdwardsstraat. We komen langs basisschool de Sterrekring. Hier zijn een aantal jaar geleden kasten opgehangen, direct onder de dakrand. Ze worden (nog) niet gebruikt door Gierzwaluwen, maar met behulp van geluiden zouden zoekers gelokt kunnen worden. We gaan links de Parkstraat in en zien op een hoogte van zo'n 40 meter boven de wijk een groep Gierzwaluwen van wel 25 stuks. Slecht weer of niet, Gierzwaluwen passen zich prima aan door even voor of boven een bui te zweven en als het weer opklaart weer terug te komen. We gaan naar de Prins Hendrikstraat, een prachtige straat met hoge

bomen. Voordat de bomen groot waren hebben Gierzwaluwen, ‘daar ben ik van overtuigd’, al vele broedplekken in spleten en kieren ontdekt en in gebruik genomen. In de loop der jaren zijn echter veel van deze kieren afgedicht door renovatie en isolatie. Adieu nestgelegenheid. Toch weten de Gierzwaluwen scherend tussen de nu hoge bomen toch nog enkele plekken te vinden. Bewoner Theo de Keijzer, die zelf kort geleden een paar nestkasten aan zijn woning heeft opgehangen wijst ons de weg. De nestkasten zijn wel bezocht door Koolmezen en Huismussen maar de Gierzwaluw heeft het nog niet aangedurfd. Loggeluiden zouden ook hier mooi gebruikt kunnen worden om het te doen lukken.

We lopen weer naar de Parkstraat en gaan naar een pronkstukje van de Spijkerbuurt, de Watertuin. Vanaf hier kijken we op de achtergevel van het huis van Paulien en Erik

Vos, in hart en ziel liefhebbers van ‘hun’ Gierzwaluwen. In hun huis zitten oude beluchtingsgaten, die dienen voor ventilatie onder het dakbeschoot. De Gierzwaluwen hebben deze voor hen mooie invleggaten ontdekt en maken daar volop gebruik van, waarschijnlijk al tientallen jaren. Op de meeste plekken, zo niet overal, zijn deze gaten afgedicht of voorzien van roosters. Maar niet bij Paulien en Erik, hier zijn de Gierzwaluwen ieder jaar meer dan welkom. Op deze avond zien we zeker bij 5 van de 12 gaten in- en/of uitvliegers en ja hoor de niet-broeders zijn nu ook van de partij. Het geschreeuw gaat beginnen. Verleden jaar heeft er helaas per ongeluk een Gierzwaluw een stuurfoutje gemaakt en is pardoes tegen de gevel gebotst. Hij of zij heeft het niet overleefd. Erik heeft hem laten prepareren, wat ons nu de kans geeft om een Gierzwaluw eens van dichtbij te bekijken: 4 krachtige klauwen, zeer korte pootjes, lange vleugels

Foto: Germa Huijbers

Uitkijkend naar nesten in de Thiemestraat

Beluchtigingsgaten in detail

en een gevorkte staart. We hebben hier een tijdje van onder de paraplu naar gekeken.

We gaan verder richting de A.C. Thiemestraat. Hier staan we oog in oog met 6 Gierzwaluwnestkasten, opgehangen in 2010 in het kader van Project Spijkerbroek.

Een bewoner vertelde ons dat de kasten al meerdere jaren gebruikt worden. Ze genieten ieder jaar opnieuw van de aankomst en geschrie en acrobatiek in de lucht. Woensdag 's avonds mediteren ze altijd en het geschrie van de Gierzwaluw past daar prima bij.

We zien hier veel spektakel. Broedvogels die in- en uitvliegen. De jongen zijn nu pas één of hooguit twee weken oud en moeten nog een flink stuk groeien tot vliegklare vogels: de spanwijdte moet kloppen, het gewicht moet voldoende zijn en dan na een week of 6 moeten de vogels het aandurven om de vrije val te maken voor hun eerste slaap in de lucht. Ze blijven daarna twee jaar in de lucht.

We zien hier ook veel zoekers en niet-broeders schreeuwend langs de nestkasten scheren. Sommige haken aan en botsen zelfs tegen de kasten om zo de zaak te verstoren hopende op een kans. Ze prenten de plekken in en hopen om ooit zo 'n plek

over te nemen of op deze wijze een nieuwe plek te ontdekken. Succes Spijkerbroek! We genieten van al dit Gierzwaluwspektakel en lopen terug, via de Emmastraat, waar we hoog boven onder een dakrand, achter een regenpijp steeds maar opnieuw Gierzwaluwen zien aanhaken. Wat is hier gebeurd? Een oud nestgat dat is afgesloten? Gierzwaluwen kunnen op voor hun oude vertrouwde nestplaatsen, die zijn afgesloten, nog wel een jaar proberen in te vliegen. Daarom is het zinvol om in zo 'n mooie wijk broedplekken in kaart te brengen. Mocht er iets met de gebouwen waarin Gierzwaluwen broeden gebeuren, sloop of renovatie, dan moet dit altijd buiten de broedtijd uitgevoerd worden. En de plekken van de nesten moeten open worden gelaten of, indien niet mogelijk, moet er zo dichtbij als mogelijk alternatieve nestgelegenheid worden aangeboden. Het is mooi zo 'n excursie in de wijk het Spijkerkwartier. Voor en met hulp van de betrokken bewoners! De Gierzwaluw geeft nog meer zomerse sfeer aan deze mooie wijk.

Dank allemaal. Tot gierzwaluws!

Theo Verhoeven

Verslag (boot-)excursie Marker Wadden 4 augustus

Al in april hadden we ons aangemeld voor een tocht naar de nieuwe natuur: de Marker Wadden, niet bevroedend dat het op deze zondag prachtig vogelweer zou worden: ruim 20 graden, windstil, droog en veel zon. Uiteindelijk hebben zich 30 leden van onze club en evenzoveel van de Nijmeegse VWG aangemeld. Daarmee is de boot vol en dus exclusief voor ons. De boot is een koftjalk van 43 meter uit 1910. Een platbodem tweemaster dus. Het schip ligt op ons te wachten in de haven van Enkhuizen. Hoe idyllisch wil je het hebben?

Om 9:00 gaan we vertrekken, alle deelnemers zijn tijdig aanwezig, zodat Ineke, die de trip vanuit de VWG georganiseerd heeft, zich nu ook kan ontspannen. Al snel is er een geanimeerde stemming, nog verhoogd door een IJsvogel die zich al in de haven laat zien. Helaas betekent het gebrek aan wind dat er alleen maar gemotord kan worden. Kapitein Onno stelt zich voor en probeert nog wat tweespalt te zaaien door iets te mompelen over NEC en Vitesse, maar dat vindt bij vogelaars geen gehoor. Hij zou beter moeten weten.

Foto: Jeannette Weijers

Aankomst op het hoofdeiland met het schip de Schuttevaer

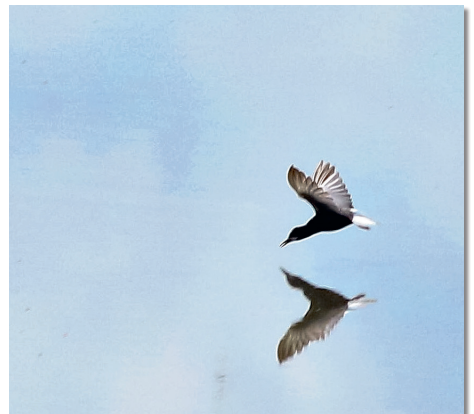
Overzicht van het eiland

Jeannette verleidt mij tot het schrijven van dit verslag en daarmee ontstaat direct een probleem: wanneer begint mijn daglijst? In- of exclusief de bootreis? Ik besluit tot het eerste. Dat blijkt een goede keuze: na de schipper houdt Debby Doodeman een kort verhaal namens Fogol, de excursieorganisatie. Zij vertelt dat rond de haven van Enkhuizen een groep Pontische Meeuwen huist, die we inderdaad bij het uitvaren spotten. Debby begeleidt ons de gehele dag en kent de omgeving én de vogels als haar broekzak. Ik heb altijd wat moeite met de Pontische Meeuw, maar Debby wijst ons uitvoerig op de verschillen met de Zilvermeeuw. Goed onthouden, want de Pontische is al lang geen dwaalgast meer en heeft zich inmiddels stevig gevestigd in Nederland, waaronder ook in ons eigen werkgebied.

Enkhuizen ligt aan het IJsselmeer en de Marker Wadden (en uiteraard) in het Markermeer. We moeten dus door een verbinding in de Houtribdijk bij Enkhuizen is dat een uniek bouwsel, een naviduct: een aquaduct waarin ook een sluis voor de hoogteverschillen van beide meren. Bij het ingaan van de sluis staan er al 20 soorten op m'n lijstje, vooral

meeuwen, maar ook soorten als Houtduif, Oeverloper, Witte kwikstaart.

We zijn op het Markermeer en zien al vrij snel twee Zwarte Zwanen met hun ranke nekjes. We worden tijdens de tocht van 2 uur naar de eindbestemming naar het ruim geroepen, zodat Debby ons het een en ander kan vertellen over de Marker Wadden, de ontwikkeling van het gebied en vooral de (razendsnelle) ontwikkeling van flora en (avi-)fauna op de vijf eilandjes, waarvan één dus ook toegankelijk voor

Dé waarneming van de dag: een Witvleugelstern

publiek (na betaling van een bijdrage aan Natuurmonumenten (NM)). De aanleg van de eilanden was noodzakelijk omdat het slib uit het Markermeer niet weggespoeld wordt (zoals dat van het IJsselmeer), zodat het Markermeer dus letterlijk dreigde dicht te slibben. Oplossing: verzamel het slib op een aantal plekken en creëer daarmee eilanden. Iedereen blij. De baggeraar gaat deze werkwijze nu waarschijnlijk wereldwijd toepassen in soortgelijke situaties. Debby heeft foto's die prachtig laten zien hoe snel pionier planten en -vogels het nieuwe gebied bezetten. Het is daarmee ook een schitterend onderzoeksgebied, waar vanuit diverse wetenschapstakken gewerkt wordt.

Bij het naderen van de haven wordt snel de laatste koffie naar binnen gewerkt. Op het eiland is (nog) niets aan voorzieningen, afgezien van een primitief toiletje en een hutje voor de twee vrijwilligers van Natuurmonumenten die het eiland 24/7 bewaken.

Enmaal op het eiland is een groep van 60 vogelaars niet te houden. Ze verspreiden zich in vele telkens wisselende groepjes. Daarbij is er veel belangstelling voor de IJseend, een onverwachte bewoner, zelfs een paartje, die vier kuikens kregen: honderden kilometers zuidelijker dan hun soortgenoten. Een bizar fenomeen. Samen met Koos had ik het geluk om eind juni al op het eiland te zijn en hebben we de vier pulletjes gezien, de eerste ooit in Nederland geboren. Hoewel het eiland veel groter is dan je zou denken, heeft iedereen aan het eind van de dag de IJseend wel gezien.

Dat is niet het geval met de Slechtvalk, de enige roofpiet die gezien wordt. De zaterdag was nog een visarend gespot door de NM-vrijwilligers, maar die moeten wij ontberen. Wel hebben we meteen een nieuwe soort voor het eiland: op de fokkeschoot van ons schip zit een vrouwtje Huismus! Zelden zal een Huismus tot zo

Foto: Jeannette Weijers

Visdiefje

Op de terugweg werden de zeilen gehezen

veel opwinding geleid hebben. Het aardige aan een nieuw gebied is dat er veel 'eerste soorten' te scoren zijn. Ook zwemt in het haventje nog een jonge Krooneend. En het gekras van de Visdieven is niet te missen. Verderop in de binnenplasjes zitten ook nog vele Zwarte Sterns en zowaar: de Witvleugelstern. Bob spotte hem als eerste vanuit een hut (die eigenlijk de villa van een paartje Boerenzwaluwen is).

Op het eiland voel je je als Alice in Wonderland. Op een ander binnenmeer zwemt een Grauwe Franjepoot en scharrelt een Steltkluit. Gelukkig, er zijn ook gewone soorten als Rietgors, Kleine Karekiet en Oeverzwaluw. Maar ook Kemphaan, Kleine en Temmincks Strandloper, Bontbekplevier, Bosruiter en Casarca voelen zich hier thuis. We banjeren 3 ½ uur rond op het eiland, voor vogelaars

veel te kort natuurlijk, maar onverbiddelijk vertrekt het schip om 3 uur.

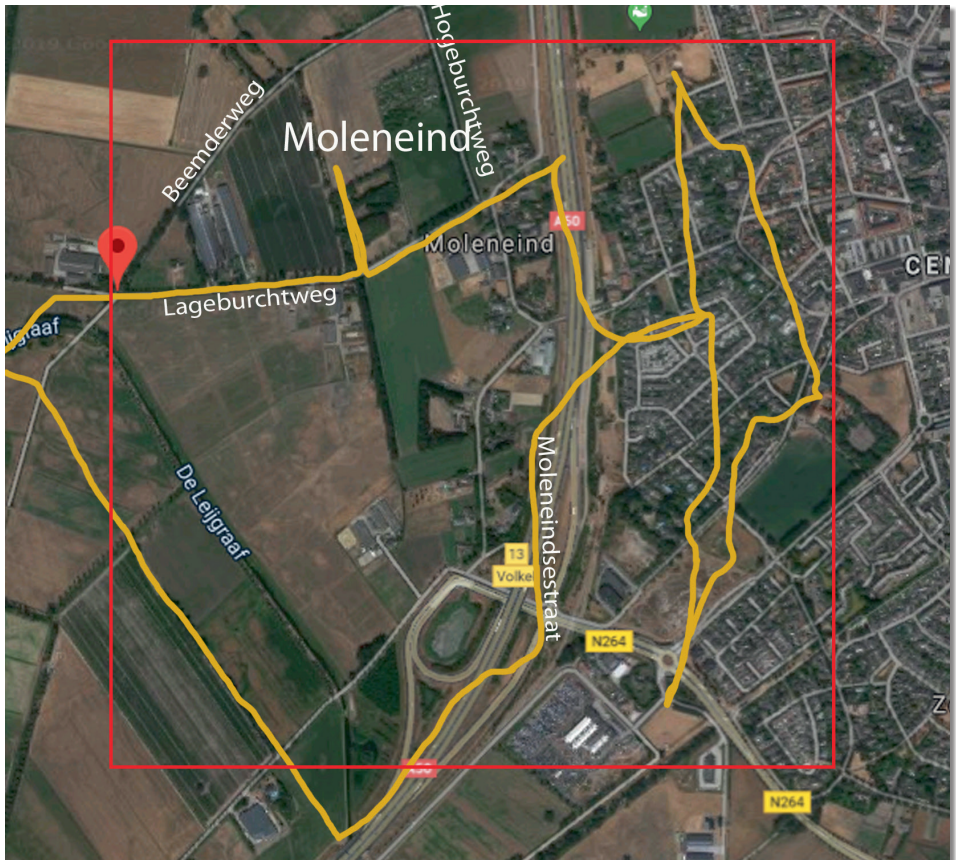
Op de tjalk wacht een kop soep en een drankje en worden de zeilen gehesen. Ook kan begonnen worden met het delen van ervaringen. Daar hebben we 2 uur de tijd voor. Veertig tot vijftig soorten scoorden de meeste vogelaars wel op dit nieuwe stukje Nederland, waarbij dus vele bijzondere. Het oordeel over de excursie is unaniem: een trip naar de Marker Wadden is een unieke beleving. De dag als totaal krijgt een 10! Onze voorzitter Herman constateert tevreden dat de dag niet mooier had kunnen zijn. We rijden moe maar voldaan terug naar Arnhem in de wetenschap dat we heerlijk zullen slapen vannacht.

Bert Jager

LiveAtlas: met vogelvrij tellen bijdragen aan de kennis over Nederlandse vogels

Een vogeltelling doen als tussendoortje, tijdens een mooie wandeling bijvoorbeeld? LiveAtlas is het logische vervolg op Sovon's succesvolle Vogelatlas. Het nieuwe project biedt je de kans om op laagdrempelige wijze deel te nemen aan het in kaart brengen

van de Nederlandse vogelwereld en die in je werkgebied. Die verandert immers voortdurend, maar het is ook een spannende en leerzame uitdaging voor jezelf! Het uitgangspunt: een lijstje bijhouden van alle soorten, die je ziet of hoort.

Figuur 1. LiveAtlas-track in een kilometerhok. Geel is de track geel en rood het hok. Bij de meest waardevolle (en interessante!) lijstjes worden alle habitats bezocht, zoals de woonwijk in het oostelijk deel van het hok, landbouwgebied in het westen, met een riviertje ("De Leijgraaf") en een plasje in het zuiden. Hiermee zijn alle vertegenwoordigde habitats in het kilometerhok bezocht om alle soorten en aantallen op te pikken.

Je kunt zelf invulling geven aan hoe je dat het liefste doet. Een rondje door het park? Een vierkante kilometer systematisch uitkammen? Alleen soorten aankruisen of ook individuen tellen? Kan allemaal. Met een complete lijst, ook wel streeplijst genoemd, verzamel je veel waardevollere informatie dan enkel het vastleggen van losse waarnemingen of zeldzaamheden. Streeplijsten worden wereldwijd daarom steeds vaker gebruikt om informatie over vogels vast te leggen. Zo gebruiken de Britten BirdTrack. In grote delen van Noord- en Zuid-Amerika, maar ook bijvoorbeeld in Spanje en Portugal, is eBird populair in gebruik.

Wat maakt LiveAtlas leuk?

Door complete lijstjes bij te houden blijf je scherp in het veld. Daarnaast biedt het een goede manier om bijvoorbeeld een lokale Avifauna te maken, omdat je met tellingen in km-hokken een heel werkgebied systematisch af kunt gaan. De lege vlakken op de kaart op www.liveatlas.nl dagen je uit om 'onderbevogelde' stukken af te gaan en ook in de beter onderzochte gebieden is altijd wat te doen. Het project loopt immers jaarrond. Lijstjes geven je daarmee ook inzicht in de trefkans van soorten door het jaar heen. Probeer in augustus bijvoorbeeld maar eens een Veldleeuwerik (of in sommige gebieden tegenwoordig een Merel) tegen te komen. Of in januari een Witgatje... Alle lijsten bij elkaar leveren mooi (en live) inzicht in de fenologie en trefkans van soorten open leuke persoonlijke statistieken.

LiveAtlas is geen vervanger van bijvoorbeeld broedvogeltellingen en watervogeltellingen, want we kunnen geen (gebieds)trends

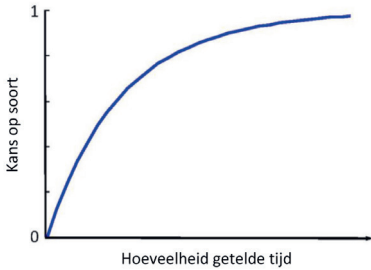
berekenen met de lijstjes. Daarvoor blijven regelmatige bezoeken met een vaste aanpak nodig. Blijf dus vooral je tellingen voor bijvoorbeeld MUS en het Watervogelproject doen.

Drie 'magische' ingrediënten: telduur, afstand en volledigheid

Dankzij slechts drie ingrediënten van je telling: telduur, afgelegde afstand en volledigheid, leg je al voldoende informatie vast. Zo kunnen we met het aandeel lijsten waarop een soort staat de trefkans per periode weergeven en ontstaat een fenologiegrafiek. Kijk op de website voor mooie voorbeelden! Daarbij is het belangrijk, dat we weten dat je lijst compleet is, omdat deze anders niet vergelijkbaar is met andere lijsten. Vergeet dus niet om ook de talrijke soorten (en de exoten) mee te nemen! Ook zijn telduur en afgelegde afstand belangrijk, omdat de kans dat je een soort aantreft groter wordt naarmate je langer telt en een grotere afstand aflegt. Een lijst van 5 minuten in de achtertuin is niet meteen vergelijkbaar met een wandeling van 2 kilometer in 50 minuten. Voor al deze factoren kunnen we wel corrigeren, omdat we de drie ingrediënten hebben.

Ik ben er wel, maar je ziet me niet

Hoe gebruikt Sovon de gegevens nu? Een kijkje in de keuken. LiveAtlas helpt ons namelijk om meer te weten over de kans dát je een vogel tegenkomt. In figuur 2 zie je een zogenaamde detectiecurve. Het aantal soorten (of individuen) neemt toe naarmate je langer telt. Uiteindelijk vlak de curve af, omdat je alle soorten in het telgebied hebt waargenomen. De curve zal er anders uitzien als je te maken hebt met in het oog springende en luidruchtige soort als

Figuur 2. Detectiecurve; naarmate er langer wordt geteld, neemt de kans om een soort waar te nemen ook toe. Bij lastige soorten is de curve minder steil dan bij gemakkelijke soorten.

Koolmees (welke snel wordt waargenomen) of met een moeilijker waar te nemen en vaak stille soort als Appelvink (die pas bij het afvlakken van de curve wordt gezien). Waarom is dit nu belangrijk? Ook al worden alle vogels bij een telling ingevoerd, toch kunnen er soorten of individuen ontbreken, bijvoorbeeld doordat de weersomstandigheden matig waren, de waarnemer niet in goede doen was (verkoudheid of een kater) of er plotseling straaljagers over het bos vlogen. Om hiervoor te corrigeren, hanteren we detectiecurves, waarbij we op basis van

getelde tijd en soorten kunnen inschatten welke soorten gemist zijn bij het tellen.

Ik ben er niet, maar je ziet me wel

Omgekeerd hebben we natuurlijk ook waarnemingen die wel zijn ingevoerd, maar die niet kloppen. Dit kan aan een verkeerde soortherkenning of aan een invoerfoutje liggen. Voor LiveAtlas hebben we een mooie validatietool ontwikkeld, waarbij we alle waarnemingen filteren op bijzonderheden. We letten op hoge aantallen, waarnemingen die buiten de fenologie van een soort vallen en op het regionale voorkomen van soorten. Als we iets opvallends zien, nemen we even contact op met de teller.

Doe mee!

Haal meer uit je rondje vogels kijken en voer een LiveAtlas lijst in! Kijk op www.liveatlas.nl of ga naar LiveAtlas in de app Avimap! Voor meer informatie, neem contact op met Paul of Albert.

Paul van Els: paul.vanels@sovon.nl
 Albert de Jong: albert.dejong@sovon.nl

Foto: Folklo Erhart

Luidruchtige soorten als de Koolmees worden snel waargenomen

Boekrecensie: De magie van vogels; Waarom vogels kijken gelukkig maakt

“Ik leef al tweeënvijftig jaar met een vraag. Was het een Sneeuwwhoen? Of toch een Steenpatrijs? Dat het een hoendervogel was, staat vast. Zoveel wist ik toen al wel, in 1964. Een paar weken daarvoor had ik van mijn ouders een kinderverrekijsker en naslagwerk cadeau gekregen getiteld: Wat vliegt daar? Onder die vraag stond een afbeelding van een rondborstige, rode Goudvink, en in het boekje stonden voornamelijk kleurenillustraties en weinig tekst. Dat kwam mij goed uit, want ik leerde net lezen”.

Zo begint het boek: De magie van vogels, geschreven door de Duitse Johanna Romberg. Een prachtig boek vond ik het en het maakt de titel en subtitel meer dan waar. Het is een persoonlijk boek en volgens haar eigen woorden daardoor niet erg systematisch. Het richt zich op de soorten die zij, heel subjectief, bijzonder interessant vindt, omdat er een verhaal aan vast zit: ervaringen die ze dankzij vogels heeft meegemaakt, de betoverende werking die ze op haar hebben en de raadsels waarvoor ze haar plaatsen. Ze beschrijft de hernieuwde kennismaking door de plaatsen te bezoeken waar de vogels uit haar jeugd (nog) voorkomen en ze heeft experts gesproken die de vogels en hun leefgebieden goed kennen. En ze ervaart dat iedereen, op zijn manier en niveau, een echte liefhebber is. Ze schuwt daarbij de problemen in de vogelwereld niet; ze wil een eerlijk beeld schetsen, dus

naast de euforie is er ook de angst om iets te verliezen en de radeloze woede. Maar de vreugde die het “verenlezen” zoals zij het noemt, met zich meebrengt weegt op tegen de woede. En haar doel is dat dit boek eraan bijdraagt dat mensen dit genot gaan (her) ontdekken. Daardoor is het ook een liefdevol boek geworden.

Het boek bestaat uit twee elementen: de grote hoofdstukken afgewisseld door korte schetsen over individuen; de vogels die er, in haar eigen woorden, steeds tussendoor vlogen, haar aandacht opeisten. Verder is de vormgeving erg mooi met illustraties van Florian Frick.

Johanna Romberg heeft een soepele, humoristische schrijfstijl en het boek leest als een spannende roman. Het beschrijft natuurlijk de Duitse situatie en de Duitse gebieden, maar ik vond dat geen enkel bezwaar; veel zaken zijn herkenbaar en uiteraard blijft een Koolmees een Koolmees! De vertaling van de vogelnamen gaat soms wel een beetje mank, maar gelukkig klopt het meestal. Ik ben (en blijf waarschijnlijk) een beginnende vogelaar en ik vind het daardoor lastig te beoordelen of ook de doorgewinterde vogelaar er net zo enthousiast over is. Maar misschien hoor ik dat nog eens!

Riet Luyten

Excursieverslag Kleine Gelderse Waard: 21 juli 2019

Het aangekondigde rondje Aerdts is een halve ronde om de Kleine Gelderse waard geworden. Een kleine groep nam alle tijd om te kijken en te luisteren tijdens een VWG-excursie op zondag 21 juli.

De eerste stop van de autorit vanuit Arnhem is het uitzichtpunt "De Roerdomp" bij het Berghoofdse Veer, een plek waar vaak wel wat te horen of te zien is. Deze keer waren Kleine Karekieten er druk in de weer met het voeren van hun jongen die zich goed lieten zien in de brede rietkraag. Op het water zwommen jonge Meerkoeten en Futen met hun ouders. Maar waar is de naamgever van deze plek? Misschien verhuisd? We gaan het zien.

Verder naar Aerdts waar we onszelf met het trekpuntje naar de overkant brachten. De eerste waarneming is een bijzondere: een overvliegende Roerdomp. We kozen een

hoge standplaats om het gebied met de zon in de rug te overzien. Vlak achter de rietkraag dreef moeder Kuifeend met drie donkere dons jongen. Kuifeenden broeden laat en komen ineens stilletjes met hun jongen tevoorschijn.

Achterin de plas overheerst het wit van een gemengde groep Grote Zilverreigers, Lepelaars, met een enkele Knobbelzwaan. Eromheen zwemmen zwarte Meerkoeten en rusten bruinige eenden. Die eenden zien er bijna allemaal hetzelfde uit met hier en daar een zichtbare oranje poot, een brede snavel of met een kuifje op de ronde kop. De zomer is een lastige tijd om eenden te herkennen omdat ze in de rui zijn. Het herkenbare broedkleed maakt plaats voor een tijdelijk rommelig bruinig verenkleed. Gelukkig herken je de Wilde Eend aan het formaat en de oranje poten en de Slobeend aan de vorm van kop en snavel.

Foto: Fokko Ehart

De eerste stop van de autorit vanuit Arnhem is het uitzichtpunt "De Roerdomp" bij het Berghoofdse Veer

Een groep van zeven ooievaars vloog laag boven ons met de zon op vleugels

Veraf jagen Visdieven en Zwarte Sterns. Soms komt er eentje dichterbij zodat ie goed te zien is. We zien de zwart-witte Kluten en twee Steltkluten op hun lange rode poten met hun wit met zwarte verenkleed. De hoeveelheid af- en aan vliegende Oeverzwaluwen uit de kolonie en de foeragerende Boerenzwaluwen maken indruk door het grote aantal.

De tijd vliegt als je een tijd op deze plek staat, je ziet steeds weer andere vogels verschijnen en verdwijnen in dit eilandenrijk. Zo ontdekken we ook hier de Kleine Karekieten in het riet en Witte en Gele Kwikken op eilandjes.

We lopen verder het pad af en zien voor de tweede keer de overvliegende Roerdomp. Daarna verschijnen de eerste cirkelende Ooievaars die gebruik maakten van thermiek. Een groep van zeven vloog laag boven ons met de zon op vleugels. Later kwamen er nog meer over.

Helemaal aan het eind van het waterrijke gebied begon een IJsvogel te roepen en

vloog goed zichtbaar langs. We keerden om richting Aerdt. Al lopend hoorden we wel erg veel Boerenzwaluwen roepen. De oorzaak was een laag jagende Boomvalk een vogel die qua formaat niet veel groter is dan een Zwarte Stern. De valk vloog verder zonder prooi omdat het zwaluwenalarm zijn werk had gedaan. Iets verderop werd voor de derde keer de overvliegende Roerdomp gezien. Het is wel bijzonder om deze vogel drie keer op één ochtend te zien.

Als laatste liepen we vlakbij Aerdt tussen dikbilkoeien op zoek naar zangvogels in het struweel. Tuinfluiter en Zwartkop zorgden zoals zo vaak voor discussie. Toen de Zwartkop begon met zingen werd duidelijk dat er ook twee Tuinfluiters hun zang lieten horen.

De deelnemers waren verrast door de voor hen nieuwe locaties en onder de indruk van de ruim 50 soorten vogels die in beeld kwamen.

Greta van Hoorn

Vogelaar in de kijker: Bob Coenen

Leeftijd: 49 jaar

Woonplaats: Dieren

Vertel iets over je zelf

In mijn vrije tijd ben ik het liefst buiten. Dit komt, omdat mijn full-time baan binnen plaatsvindt. Mijn hoofdtaak op mijn werk is productieplanning bij een trailerbouwer. Naast vogels kijken ben ik een actief hardloper en wielrenner, zowel alleen als in groepsverband. Wat ik belangrijk vind in het leven is dingen doen voor anderen zonder hiervoor iets terug te verwachten.

Foto: Mark Gal

Wanneer ben je begonnen met vogelen?

In 1997 woonde ik op de zesde verdieping aan het Gelderseplein in Arnhem. Ik had uitzicht over de Whemeplas. Met mijn verrekijker zag ik, dat er verschillende soorten eenden op het water zaten en ik wilde weten welke soorten dit waren. Bij de bibliotheek heb ik het vogelboek van Lars Jonsson geleend en toen had ik pas in de gaten hoeveel verschillende vogelsoorten er in Nederland voorkomen. Dit was de aanleiding om in ieder geval de algemene soorten te kunnen determineren. Van een Boomklever of Boomkruiper had ik op mijn 27e jaar nog nooit gehoord! Met de Vogelwerkgroep nam ik vlak daarna contact op en ik kon meteen aanschuiven bij de eerstkomende ledenbijeenkomst. De week erna was de Klapekstertelling en ik ben meteen meegegaan. Ik was een hobby rijker!

Wat doe je zoal voor de werkgroep?

De tellingen door het seizoen heen vind ik een leuke aanleiding om mijn hobby te combineren met het nut van het monitoren van de vogelstand. In het voorjaar broedvogeltellingen met name op de Zuidoost-Veluwe en in de Rijnstrangen. In het najaar doe ik trektellingen op de Beemsterweg. In de winter watervogel-, Punt-Transect- en jongentellingen van de Kolganzen. Daarnaast lees ik de kleurringen af van vogels, vooral van ganzen en meeuwen (zie Ringterugmeldingen) en stuur deze gegevens door aan de ringinstanties. Van 2006 tot 2012 was ik bestuurslid van onze vereniging waarvan de laatste vier jaar als voorzitter.

In het voorjaar en zomer is Bob het liefst in het bos of op de heidevelden van de Zuidoost-Veluwe

Wat is je favoriete vogelgebied in het

werkgebied en waarom? Dat is afhankelijk van het seizoen. In het voorjaar en zomer ben ik het liefst in het bos, op de heidevelden van de Zuidoost-Veluwe en in de Rijnstrangen. In het najaar en in de winter vind je me vooral in het open gebied en langs de IJssel. In die seizoenen is in die biotopen het meest te beleven op vogelgebied, vind ik.

Wat was je leukste waarneming?

Hier kan ik vele waarnemingen noemen. Ik ben niet een echte soortenjager, maar als ik zelf iets bijzonders ontdek, merk ik dat ik er een kick van krijg. Te noemen zijn de Noordse Nachtegaal bij het Soerense Broek in 2009 en de Orpheusspotvogel in 2015. De Geelsnavelduiker in 2014 had ik weliswaar als eerste gezien van de vogelwerkgroep, maar ik kreeg de determinatie niet rond. Gelukkig lukte anderen dat wel. Ook trektellen kan heel spectaculair zijn zoals het horen van het vleugelgeruis tijdens de massale Houtduiventrek op 1 november 2014, waaronder één groep van circa

5000 exemplaren. Een zingende Merel in de avondschemering blijft natuurlijk ook fantastisch!

Wat vind je leuk aan de werkgroep en wat zou je graag verbeteren?

De werkgroep is gegroeid in ledenaantal en biedt in de breedte veel verschillende activiteiten. Waar andere verenigingen tanende zijn, gaat de Vogelwerkgroep Arnhem energiek door. Aandachtspunt vind ik het aantal leden, dat bijdraagt aan de tellingen in het werkgebied. Er lijkt op de één of andere manier een drempel te zijn om daaraan mee te doen. Wellicht koudwatervrees door gebrek aan ervaring of het gevoel om aan een verplichting vast te zitten?! Aan hen wil ik zeggen, dat je zo'n telling vooral moet beschouwen als een veredelde excursie. Je ziet en hoort altijd iets bijzonders, eventueel onder begeleiding van één van onze vele ervaren en toegankelijke vogeltellers. Vogels zien en horen en ervan genieten, doe je nou eenmaal het best in de praktijk, dus buiten tijdens een telling!

Ringterugmeldingen 36

Soms komt een terugmelding via de media binnen zoals deze van de Waalbrug bij Nijmegen. Ik weet voor een enkele Arnhemse vogelaar met een geel-swert hart is de Waalbrug een brug te ver maar het is een bizarre terugmelding. Het is dan wel net buiten ons werkgebied maar de Slechtvalk heeft waarschijnlijk ook ons werkgebied doorkruist, het is onderdeel van de Gelderse Poort en Peter van Geneijgen was er deelgenoot van. Bob Coenen stuurde me twee terugmeldingen van Pontische Meeuwen met een sfeervol verhaal erbij. Ik ben benieuwd naar het verhaal van Bob van de andere twee. Heb je ook een terugmelding maak er een verhaal van of geef de resultaten door aan mij, dan doe ik het voor je.

Slechtvalk geel F07 Brugbungelvalk

Begin dit jaar werd door een aantal vogelaars bovenin de Waalburg in Nijmegen een dode Slechtvalk ontdekt. De vogel hing in de constructie en kreeg al snel de naam 'brugbungelvalk'. Men kon zien dat het een geringde vogel was met een kleurring geel F07 en later bleek ook nog een zender. Waar de vogel geringd was kon op basis van de kleurring niet worden achterhaald wat natuurlijk opvallend is met websites als CR-Birding.org. Naast een bungelvalk is het dus ook nog een mysterievalk. Een geluk bij een ongeluk is dat in de zomer de werkzaamheden aan de brug begonnen waren. Na overleg met Rijkswaterstaat mocht een ervaren en gecertificeerde klimmer de dode valk van de brug halen. Eind juli op een vroeg tijdstip op zondag klom Peter van Geneijgen op de brug, wat

geen eenvoudige klus was, om de bungelvalk er af te halen. Het zendertje blijkt van een Russische onderzoeker te zijn, weet men nu. Die heeft de Slechtvalk - die hij de naam 'Wolga' gaf - op 6 juni vorig jaar geringd en een zender opgedaan op Kolguev, een land vlakbij Nova Zembla op 2957 km. Natuurlijk was de onderzoeker blij dat hij zijn zender terug had. Een journalist van De Gelderlander interviewde één van de vogelaars en heeft een ander in een artikel verwerkt. <https://www.gelderlander.nl/nijmegen-e-o/dode-valk-met-zendertje-na-maanden-van-waalbrug-in-nijmegen-gehaald~a9be0d91/>

Foto: Marian Crombach

De "brugbungelvalk" gefotografeerd op 3 maart 2019

Hoewel het project niet bekend was bij CR-Birding was het dat wel bij Movebank.org. Daar is te zien dat de laatste peiling was in oktober toen de vogel bij Denekamp de grens over ging. Daarna weer een peiling in Arnhem, toen die het weer deed, nadat Peter de zender meegenomen had naar huis. Tussen beide punten zijn geen punten vastgelegd. De vraag is natuurlijk hoe de valk aan haar einde kwam. Op een foto in het artikel zien we de vogel voordat die werd vrijgelaten op Kolguev. De zender oogt vrij groot, maar ik ga er van uit dat het binnen de regels van de dierproeven valt.

De gemummificeerde valk hing aan de brug tussen twee sporten van een ladder. Het is onwaarschijnlijk dat de vogel het plan had om daartussendoor te manoeuvreren. Waarschijnlijker is dat de valk in conflict kwam met een lokale (broed)vogel. Die gevechten zijn dikwijls zo hevig dat het een van beide valken verwond of het leven laat. Op vogeltrekatlas.nl is deze melding nog niet verwerkt. Tot op heden was de verste terugmelding uit de provincie Moermansk (NW-Rusland) op het schiereiland Kola (2511 km) en daar gaat deze dus met bijna 450 km overheen. De meeste terugmeldingen komen uit ons land, België en Duitsland met daarnaast ook Finland, Zweden en Noorwegen. De Russische onderzoeker heeft ondertussen laten weten dat hij zijn project ook aanmeldt bij CR-Birding. Marian Crombach wordt bedankt voor het toesturen van extra informatie.

Bob Coenen mailt me dat hij op 15 juni jl. was bij de zandwinplas in de Havikerwaard. Aan de randen van het voorste deel van de plas bevonden zich opvallend veel meeuwen gaat hij verder. Het merendeel betrof Kleine Mantelmeeuwen (circa 100). Daarnaast

ook Zilvermeeuwen en circa 10 Pontische Meeuwen. Van de Pontische Meeuwen waren maar liefst zes vogels gekleurringd (!) waarvan ik er vier heb kunnen aflezen. Van twee vogels volgen hieronder de gegevens.

Pontische Meeuw Geel P:C26

De vogel is op 1 juni 2018 geringd als jong in een kolonie Pontische Meeuwen. De kolonie ligt op een eiland in een meer bij de plaats Mietkow in het zuidwesten van Polen. Tussen 16 september 2018 en 27 februari 2019 zijn er drie waarnemingen van de vogel op verschillende locaties aan de Franse Kanaalkust. Die van 16 september 2018 is het verst van de ringplek vandaan: 1200 km. De waarneming van 15/6/2019 is de eerste na de Franse waarnemingen en is 736 km van de ringplek verwijderd. Meeuwen zijn vaak gewoontedieren en ik vermoed dat deze meeuw opnieuw onderweg is naar de Franse Kanaalkust en in ons werkgebied een tussenstop heeft gemaakt.

Pontische Meeuw Geel X36A

Deze Pontische meeuw is als jong op 3 juni 2018 geringd in Laussig, ten noordoosten van Leipzig, Duitsland. Tussen het ringen en mijn waarneming zijn er twee terugmeldingen. De eerste is op 26 september 2018 in Westkapelle, Zeeland, en de tweede op 3 november 2018 in Dungeness, in Kent, aan de Engelse Kanaalkust. De afstand van De Steeg tot de ringplek in Duitsland is 456 km en de verste, die van Engeland, tot de ringplek is 816 km. Ook van deze meeuw vermoed ik dat deze alleen een tussenstop in ons werkgebied heeft gemaakt op weg naar zijn overwinteringsplek aan Het Kanaal.

Jan Schoppers
jan.schoppers@sovon.nl

Vogelmijmeringen: Zwanenbalts een bespiegeling

Een en al kalmte, rust en sereniteit
Zoals ze over het spiegelende water glijdt
Statig, wilskrachtig trots en fier
Het is met recht een schitterend dier,

Vol ontzag zie ik het aan
Als ze voor hun minnespel staan
Halsknikkend , reikend geven ze te verstaan
Er komt een bijzonder Voorjaar aan

Haar uiterlijk heeft ze zeker mee
Voor hem geen zang, muziek of kleurenpracht
Het verenpak, zo delicaat
Het lijkt wel organza, zijde, kant, brokaat
Haar vleugels in een Zwanenboog
Een lust voor ieder mensenoog

Poetsend,spiegelend en afgestemd
Wat ik zie, zo ongewoon
Dansen ze ritmisch heel synchroon

Van elkaar een kopie op het water
Pure synergie

Als de broedzorg is gedaan
Zie ik hem wakend langs de oever staan
Een peuter maar dan van lomp formaat
Een sissende slang die voor niemand
wijken gaat
Agressie heeft de overhand gaan de pul-
letjes aan land

Weken later heb ik ze gevonden
Zeven grondelende kontjes op een rij
Groot gegroeid, de ouders van hun zij
Wordt het tijd om langzaam op
zichzelf te staan
Wiekend, striemend en zwiepend
door de lucht te gaan
Naar een eigen Zwanen bestaan.

Ineke ten Bensel

Foto: Henry Kromhout

Activiteitenprogramma najaar/winter 2019

Voor informatie over de tellingen zie:

www.sovon.nl

11-27 oktober

Slaaplaatstelling Grote Zilverreiger & Aalscholver

16 november

Watervogel- en ganzen- & zwanentelling

15-31 november

Slaaplaatstelling ganzen & zwanen

30 november

Landelijke Dag van Sovon in Ede

30 november - 15 december

Slaaplaatstelling Wulp

14 december

Watervogel- en ganzen- & zwanentelling

15 december- 1 januari

Punt Transecttelling

13-29 december

Slaaplaatstelling Grote Zilverreiger

3-19 januari 2020

Slaaplaatstelling ganzen & zwanen

18 januari 2020

Midwinter-, watervogel- en ganzen- & zwanentelling

25-27 januari 2020

De Nationale Tuinvogeltelling

www.vogelbescherming.nl

Foto: Folkko Erhart

In het laatste weekend van januari 2020 is er weer een tuinvogeltelling. Doe jij mee?

Contactpersonen

Broedvogeltellingen Veluwezoom

Broedvogeltellingen Gelderse Poort

Trektellingen

Watervogeltellingen

Slaaplaattellingen

Voorjaarsfenologie

Gierzwaluwen

Excursies

Waarnemingenarchief

Stadsvogeladviseur Arnhem-noord

Stadsvogeladviseur Arnhem-zuid

Cor de Vaan, 026-4428329, wieweewaal.cdv@gmail.com

Joost van Bruggen, 024-7410441, joost.vanbruggen@sovon.nl

Jan Schoppers, 026-4955556, jan.schoppers@sovon.nl

Jan Schoppers, 026-4955556, jan.schoppers@sovon.nl

Olaf Klaassen, 024-7410447, olaf.klaassen@sovon.nl

Jos Pilzecker, 0575-561042, jospilzecker@hetnet.nl

Theo Verhoeven, 026-3114227, t.verhoeven9@chello.nl

excursies@vogelwerkgroeparnhem.nl

Admin Waarneming.nl: Ronald Stolk, adm.vwg.arnhem@gmail.com

Anique Lensen, 06 49634443, aniquelensen@upcmail.nl

Ronald Schrijber, 06-12380728, ronels@xs4all

De redactie draagt geen verantwoordelijkheid voor de inhoud van de artikelen en behoudt zich het recht voor artikelen te weigeren of in te korten c.q. veranderingen aan te brengen. Overname van artikelen of gegevens uit artikelen is alleen toegestaan na schriftelijke toestemming van het bestuur van de vogelwerkgroep (voorzitter@vogelwerkgroeparnhem.nl) die daarover afspraken maakt met de auteur/onderzoekers. Het kan voorkomen dat er kosten in rekening worden gebracht.

Richtlijnen voor Vlerk-bijdragen

Tekst: Overleg vooraf met de redactie hoeveel ruimte er voor je artikel is. Stuur je artikel toe als platte tekst, dus zonder opmaak: gebruik bijvoorbeeld geen tabs, verschillende lettertypes of automatische opmaakstijlen. Maak je tekst luchtig en overzichtelijk met tussenkopjes. Je kan altijd een concept naar de redactie sturen voor tips over inhoud en omvang.

Illustraties: Stuur alle illustraties (tabellen, grafieken, kaartjes, foto's) als losse bestanden mee en geef in de tekst aan waar ze moeten staan. Zorg ervoor dat de lezers illustraties gemakkelijk kunnen begrijpen: voeg een legenda, bijschrift en/of duidelijke kop toe.

Tabellen en diagrammen: als Excel-bestand zonder opmaak, dus geen samengevoegde cellen, witranden of tekstopmaak.

Foto's en kaarten: liefst als jpeg-bestand, zo groot mogelijk en minimaal 1 MB of 2000 pixels breed (300 dpi).

Redactie en schrijfhulp: De redactie van de Vlerk corrigeert altijd taal- en typefouten en verbetert waar nodig de leesbaarheid. Bij plaatsgebrek kan de redactie teksten inkorten in overleg met de auteur. Als je tips kan gebruiken bij het schrijven, helpt de redactie je graag verder.

Jaargang 36 nummer 3 Oktober 2019

85	In Memoriam Raymond Schuurkes (1957-2019)	<i>Dick van Dorp</i>
87	Van het bestuur	<i>Herman Boesveld</i>
89	Excursieweekend naar Zuidlaardermeer.....	<i>Maarten Bosman</i>
94	Vogelen langs de zijderoute: Kazachstan en Oezbekistan	<i>János Mészáros & Jeannette Weijers</i>
98	Trektelpost Beemsterweg in 2018	<i>Erik Lam</i>
103	Topshot: Boompieper	<i>Sven Bontenbal & Fokko Erhart</i>
101	Verslag Weekend Biesbosch: 10-12 mei 2019	<i>Cor de Vaan</i>
108	Een avondje Gierzwaluwen in het Spijkerkwartier	<i>Theo Verhoeven</i>
112	Verslag (boot-)excursie Marker Wadden 4 augustus	<i>Bert Jager</i>
116	LiveAtlas: met vogelvrij tellen bijdragen aan.....	<i>Paul van Els & Albert de Jong</i>
119	Boekrecensie: De magie van vogels; Waarom vogels....	<i>Riet Luyten</i>
120	Excursieverslag Kleine Gelderse Waard: 21-07-'19	<i>Greta van Hoorn</i>
122	Vogelaar in de kijker	<i>Bob Coenen</i>
124	Ringterugmeldingen 36	<i>Jan Schoppers</i>
126	Vogelmijmeringen: Zwanenbalts een bespiegeling	<i>Ineke ten Bensel</i>
128	Activiteitenprogramma najaar/winter 2019	<i>Het bestuur</i>

Onbestelbaar? Graag retour aan
Vogelwerkgroep Arnhem e.o.
p.a. Arnhemuidenhoek 16,
6845 CN Arnhem